ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΤΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ

"ΑΝΑΤΟΛΗΣ,,

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ—ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

16—'Οδὸς Περικλέους—16

1907

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δύο εὐγενῆ τέκνα τῆς Λυκίας ὁ **Χατζῆ Νικόλαος Λουϊζίδης** *καὶ ἡ* **Καλλιόπη Χατζῆ Νικολάου Λουϊζίδου** *σελ. 193.*

Ἐγκαίνια τῆς ἐν Μάκρῃ νεοδμήτου **Λουϊζιδείου** *Ἀστικῆς Σχολῆς, σελ. 195.*

Ἤθη καὶ ἔθιμα ἐν Λιβισίῳ σελ. 231.

Εἰκόνες :

Ἡ **Μάκρη**, *σελ. 197.*

Ὁ **Χατζῆ Νικόλαος Λουϊζίδης**, *σελ. 199.*

Ἡ **Καλλιόπη Χατζῆ Νικολάου Λουϊζίδου**, *σελ. 201.*

Ὁ **Μιχαὴλ Μουσαῖος** *σελ. 205.*

Ἡ Νεόδμητος **Λουϊζίδειος Ἀστικὴ Σχολὴ** *ἐν Μάκρῃ, σελ. 211.*

Ἄλλη ἐν Μάκρῃ **Λουϊζίδειος Σχολή**, *σελ. 214.*

Τὸ ἐν Λιβισίῳ **Λουϊζίδειον Παρθεναγωγεῖον**, *σελ. 220.*

Τὸ ἐν Λιβισίῳ **Λουϊζίδειον ἀρρεναγωγεῖον**, *σελ. 224.*

Παρόραμα

Ἐν σελ. 194 τοῦ παρόντος τεύχους καὶ στίχ. 12 ἀντὶ : **Κωνσταντινίδαι** ἀνάγνωθι **Μαυρομμάται.**

ΔΥΟ ΕΥΓΕΝΗ ΤΗΣ ΛΥΚΙΑΣ ΤΕΚΝΑ

Ο ΧΑΤΖΗ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΟΥΪΖΙΔΗΣ

ΚΑΙ

Η ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΧΑΤΖΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΟΥΪΖΙΔΟΥ

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΥΠ' ΑΥΤΩΝ ΙΔΡΥΘΕΙΣΗΣ

ΛΟΥΪΖΙΔΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ

Ὁ Σύλλογος τῶν Μικρασιατῶν ἡ «Ἀνατολὴ» συνευφραν-θεὶς μετὰ τῶν Μακραίων καὶ Λιβισίων ἐπὶ τοῖς μεγαλοπρεπέ-στατα καὶ συγκινητικώτατα τελεσθεῖσιν ἐγκαινίοις τοῦ ἀρρε-ναγωγείου, ὃ ἵδρυσαν τῇ πατρίδι οἱ ἀνεξάντλητοι εὐεργέται τῆς Μάκρης καὶ τοῦ Λιβισίου **Χατζῆ Νικόλαος Λουϊζίδης** καὶ ἡ εὐγενεστάτη καὶ ἀξιωτάτη αὐτοῦ σύζυγος **Καλλιόπη,** καὶ συμμεριζόμενος τὴν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν ἐγκαινίων λαμπρῶς καὶ ἀληθμονήτως ἐκδηλωθεῖσαν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην τῶν πολλαχῶς εὐεργετουμένων κοινοτήτων, μεταδίδωσιν ἀσμενέ-στατα διὰ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ «Ξενοφάνους» τὸ πανευφρόσυ-νον γεγονὸς πᾶσι τοῖς πανταχοῦ διαμένουσι Μικρασιάταις, ἵνα τὸ ἐκ τῶν θείων ἔργων τοῦ **Χατζῆ Νικολάου** καὶ τῆς **Καλ-λιόπης Λουϊζίδου** ἐκβλύζον ἄρωμα τῆς φιλανθρωπίας, φιλο-μουσίας καὶ φιλοπατρίας εὐωδιάσῃ καθ' ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ δημιουργήσῃ ζηλωτὰς καὶ ἐραστὰς ἀγαθῶν ἔργων.

Αἱ διὰ τὸν παναρμόνιον ψυχικὸν βίον παραδειγματικαὶ καταστᾶσαι συζυγικαὶ ξυνωρίδες τοῦ **Λουκᾶ Σαντραπὲ** καὶ τῆς ὁμοζήλου αὐτῷ συζύγου **Ἀναστασίας,** τοῦ **Χατζῆ Νι-κολάου** καὶ τῆς **Καλλιόπης Λουϊζίδου** ἀναμιμνήσκουσιν ἡμᾶς τὰ πολυύμνητα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ Μικρα-σιατικὰ βασιλικὰ ζεύγη, τὸ τοῦ Μαυσώλου καὶ τῆς Ἀρτεμι-σίας ἐν Καρίᾳ, τὸ τοῦ Ἀττάλου καὶ τῆς Ἀπολλωνιάδος ἐν Περγάμῳ.

Ἡ Μικρὰ Ἀσία δὲν ἐγήρασεν οὐδ' ἐστειρώθη εἰς μεγάλους τόκους. Ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ ἡ ἐλευθεριότης [illegible] ἐργένων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 13
Μητροπολίτη
ΠΑΥΛΟΥ ΚΟΥΡΙΑΔ

συζύγων Λουκᾶ καὶ Ἀναστασίας Σαντραπέ, Χατζῆ Νικολάου καὶ Καλλιόπης Λουϊζίδου, ἀποδεικνύουσι τρανῶς ὅτι διασῴζει ἀμείωτον τὴν ἑαυτῆς ἀριστοτοκίαν.

Χαῖρε μῆτερ καὶ διδάσκαλε τοῦ κόσμου, τιμιωτάτη καὶ ἁγιωτάτη ἡμῶν πατρὶς Μικρὰ Ἀσία, χαῖρε καὶ ἔκφυε πάντοτε τόκους μεγάλους, ἐνθουσιώδεις ὑπηρέτας τῶν μεγάλων βουλῶν τῆς θείας προνοίας.

Χαίρετε καὶ ὑμεῖς τὰ μεγαλουργὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τέκνα, οἱ Τσιγαδάδες καὶ Νικολαΐδαι τῆς Λέρου, οἱ Καζοῦλαι τῆς Ῥόδου, οἱ Σαντραπαῖοι τῆς Μεγίστης, οἱ Πασχάλαι τῆς Σάμου, οἱ Πεσμαζόγλου τῆς Σμύρνης, οἱ Λουϊζίδαι τῆς Λυκίας, οἱ Κωνσταντινίδαι τῆς Μερσίνης, οἱ Σινιόσογλου τῆς Καππαδοκίας, οἱ Σισμάνογλου τῆς Ἀγκύρας, οἱ Εὐγενεῖδαι τῆς Προύσης, οἱ Ψωμιάδαι τῶν Κωτυώρων, οἱ Ἀκρῖται τῆς Τραπεζοῦντος καὶ ἡ ἄλλη σεμνὴ χορεία τῶν Μικρασιατῶν—χαίρετε ἀξιωθέντες νὰ γένησθε ὄργανα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐπιτέλεσιν τῶν αἰωνίων Αὐτοῦ σκοπῶν.

Τοιαύτης θείας λειτουργίας ἱερομύσται καὶ ἱεροφάνται κληθέντες μέμνησθε ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀξία τῶν πράξεων ὑμῶν δὲν θὰ ζῇ μόνον :

ἔστ' ἂν ὕδωρ τε νάῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπῃ, λαμπρή τε σελήνη,
καὶ ποταμοί γε ῥέωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,

ὡς ἐδύνατό τις νὰ εἴπῃ δανειζόμενος τοὺς στίχους τοῦ ἡμετέρου Λινδίου σοφοῦ Κλεοβούλου, διότι καὶ τὰ ὕδατα δύνανται νὰ στειρεύσωσι καὶ τὰ δένδρα ἐνδέχεται νὰ παύσωνται θάλλοντα, τῶν προαιρέσεων δ' ὅμως καὶ τῶν πράξεων ὑμῶν ἡ ἠθικὴ ἀξία, ἅτε μέρος ἀποτελεστικὸν τῆς ἀκαταλύτου βασιλείας τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν οὖσα, ἔσται ἄϊδιος καὶ διατελέσει ἐς ἀεὶ ἐπαυξανομένη. Τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ ἀπόλλυνται πλὴν τῆς ἠθικῆς ἀξίας.

Ἀναπαραστήσωμεν νῦν τὰ κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς Λουϊζιδείου σχολῆς γενόμενα.

ΕΓΚΑΙΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΚΡΗι ΝΕΟΔΜΗΤΟΥ ΛΟΥΪΖΙΔΕΙΟΥ
ΑΣΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Κατὰ τὸ ὑπὸ τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολείων Μάκρης συνταχθὲν καὶ δημοσιευθὲν πρόγραμμα ἐν ἐπιβλητικότητι καὶ μεγαλοπρεπείᾳ ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τῆς περικαλλοῦς καὶ περιβλέπτου νεοδμήτου Λουϊζιδείου Ἀστικῆς Σχολῆς τὴν 7ην μηνὸς Ἰανουαρίου 1907. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἑορτῆς εἶχεν οὕτως :

Ἀριθ. Πρωτ. Ἐφορείας 146.

Ἐφορεία τῶν Σχολείων Μάκρης.

Ἐν Μάκρῃ τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1906.

Ἡ Ἐφορεία τῶν Σχολείων συνελθοῦσα ἐκτάκτως σήμερον ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ τακτικοῦ Προέδρου Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Πρωτοσυγκέλλου κ. Διονυσίου καθώρισε τὸν τρόπον τῆς τελετῆς τῶν ἐγκαινίων τῆς νέας ἐν Μάκρῃ Λουϊζιδείου Ἀστικῆς Σχολῆς ὡς ἑξῆς.

Α'. Ὁρίζει ἡμέραν τῆς τελετῆς τὴν 7ην Ἰανουαρίου 1907, ἡμέραν Κυριακήν.

Β'. Κατὰ ταύτην θὰ κληθῶσιν ἐκ Λειβησίου δύο ἱερεῖς, ἵνα συλλειτουργήσωσι μετὰ τῶν ἐν Μάκρῃ ἐφημερίων τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Γ'. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Λειτουργίας οἱ ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς καὶ ἅπαν τὸ Ἐκκλησίασμα θὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Σχολὴν, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ὁποίας θὰ ψαλῇ δοξολογία.

Δ'. Μετὰ τὸ πέρας τῆς δοξολογίας ὁ Μέγας Εὐεργέτης καὶ ἱδρυτὴς τῆς Σχολῆς ἐξοχώτατος Κύριος Χατζῆ Νικόλαος Λουϊζίδης ἐπὶ δίσκου ἀργυροῦ θὰ παραδώσῃ τὴν κλεῖδα τῆς Σχολῆς εἰς τὸν Ἀρχ. Ἐπίτροπον, ὡς Προέδρον τῶν σωματείων Μάκρης.

Ε'. Ἀμέσως μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς κλειδὸς εἰς τὸν Ἀρχ. Ἐπίτροπον θ' ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ ἐκ τῶν Ἐφόρων Γραμματεὺς τῆς

Ἐφορείας Β. Ι. Σαράφης, ὅστις ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐφορείας καὶ δὴ καὶ τῆς Κοινότητος θὰ προσφωνήσῃ τὰ εἰκότα εἰς τὸν Μ. Εὐεργέτην.

Ϛ'. Μετὰ τὴν προσφώνησιν τοῦ Γραμματέως ὁ Ἀρχ. Ἐπίτροπος θὰ παραδώσῃ τὴν κλεῖδα τῆς Σχολῆς εἰς τὸν Διευθυντὴν αὐτῆς.

Ζ'. Μετὰ τὴν παραλαβὴν τῆς κλειδὸς, ὁ Διευθυντὴς ἢ ἄλλος τις τῶν Διδασκάλων, ἐξ ὀνόματος τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου, θὰ προσφωνήσῃ τὰ προσήκοντα εἰς τὸν Μ. Εὐεργέτην.

Η'. Μετὰ τὴν προσφώνησιν ττῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου Μάκρης, θ' ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Ἀθήναις Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἀνατολῆς», ἵνα προσφωνήσῃ τὰ δέοντα ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου τούτου.

Θ'. Μετὰ ταῦτα θὰ δοθῇ ὁ λόγος εἰς πάντα βουλόμενον ἐκ τῶν λογίων πολιτῶν, ὧν ὅμως πάντοτε θὰ προηγηθῇ ὁ Διδασκαλικὸς Σύλλογος Λειβησίου.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς θὰ ψάλλωσιν ᾄσματα καὶ ὕμνους διαφόρους.

Ι'. Εἰς τὴν τελετὴν θὰ κληθῶσιν οἱ Πολιτικαὶ, Διοικητικαὶ καὶ Στρατιωτικαὶ Ἀρχαὶ Μάκρης, ὁ Προξεν. Πράκτωρ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, οἱ παρεπιδημοῦντες ξένοι, οἱ λοιποὶ Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι, ἡ Ἰσραηλιτικὴ παροικία, οἱ Διδάσκαλοι τῆς Ὀθωμανικῆς Σχολῆς, ὁ Διδασκαλικὸς Σύλλογος Λειβησίου, τὰ Κοινωτικὰ σωματεῖα Λειβησίου καὶ οἱ πολῖται ἀμφοτέρων τῶν Κοινοτήτων Μάκρης—Λειβησίου.

Ὁ Ἀρχ. Ἐπίτροπος
Πρωτοσύγκελλος Διονύσιος

(Τ. Σ.)

Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον.

Οἱ Ἔφοροι
Β. Ι. Σαράφης
Χαράλ. Ἀντωνιάδης
Ἰω. Κωνσταντινίδης
Πλάτων Μ. Μουσαῖος

Ὁ Γραμματεὺς
Β. Ι. Σαράφης

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ψαλεῖσαν ὑπὸ τριῶν ἱερέων συνιερουργησάντων τῷ Ἀρχιερατικῷ Ἐπιτρόπῳ Πρωτοσυγκέλλῳ Διονυσίῳ, ἅπαν τὸ Ἐκκλησίασμα, ὑπὸ τὸν χαρμόσυνον ἦχον τῶν κωδώνων τοῦ

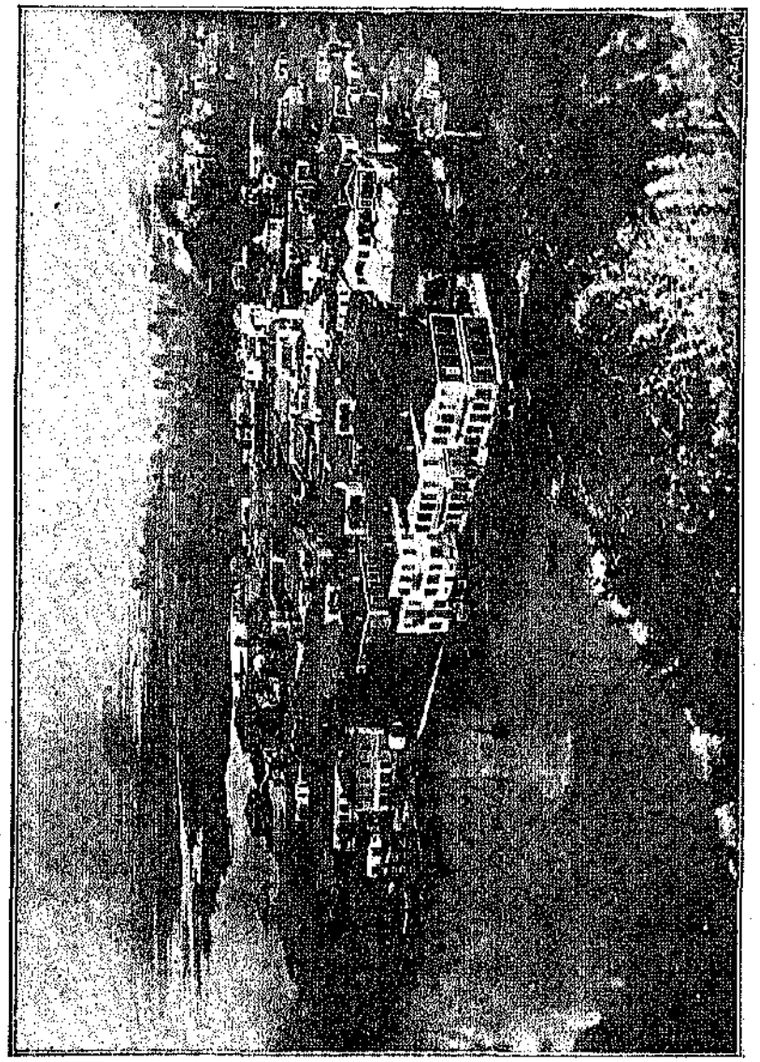

Η ΜΑΚΡΗ

Ναοῦ, μετέβη εἰς τὴν Σχολήν, ἡγουμένων τῶν ἱερέων ἐνδεδυμένων τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολάς, καὶ ἐκεῖ ἐν μέσῳ πυκνοτάτου πλήθους, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ἀρχῶν, τοῦ Πρ.-ξενικοῦ Πράκτορος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, καὶ πάντων τῶν ἐπιλέκτων μελῶν τῆς τε ἡμετέρας Κοινότητος καὶ τῆς τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν παροικούντων Ἰσραηλιτῶν, ἀφ' οὗ ἐψάλη δοξολογία καὶ πολυχρονισμὸς ὑπὲρ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Γαληνοτάτου Ἄνακτος Σουλτὰν ΑΠΤΟΥΛ ΧΑΜΗΤ ΧΑΝ Β', καὶ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ λαοπροβλήτου Πατριάρχου ἡμῶν Κυρίου Ἰωακεὶμ Γ', καὶ τῆς Α. Π. τοῦ πεπνυμένου Ἱεράρχου ἡμῶν Κυρίου Κωνσταντίνου, ὁ Μέγας Εὐεργέτης Μάκρης—Λειβησίου ἐν συγκινήσει προσελθὼν παρέδωκε τὰς κλεῖδας τῆς Σχολῆς εἰς τὸν Ἀρχιερατικὸν Ἐπίτροπον Πρωτοσύγκελλον Διονύσιον, ὡς Πρόεδρον τῶν Κοινωτικῶν σωματείων Μάκρης, διὰ τῆς ἑξῆς προσλαλιᾶς:

Πανοσιώτατε Πρωτοσύγκελλε κύριε **Διονύσιε.**

Σοί, τῷ Ἐπιτρόπῳ τοῦ Ἁγίου Πισσιδείας καὶ Προέδρῳ τῶν Δημογεροντιῶν καὶ Ἐφορειῶν τῶν Σχολείων τῶν ἀδελφῶν Κοινοτήτων Μάκρης καὶ Λειβησίου, Σοί, τῷ ἐκπροσωποῦντι τὸ εὐγενὲς κοινὸν τῆς ἐκ τῶν δύω τούτων Κοινοτήτων ἀποτελουμένης χώρας. παραδίδω τὰς κλεῖδας τοῦ ἱδρύματος τούτου, ὅπερ ᾠκοδομησάμην, καὶ δωροῦμαι τῇ Κοινότητι Μάκρης. Δέξαι παρακαλῶ Πανοσιώτατε, τὴν ἐλαχίστην ταύτην δωρεάν μου, δεῖγμα ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν ἐκθρέψασάν με Γῆν. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εὐλογημένον, ὅτι ἠξίωσέ με νὰ συμβάλωμαί τι πρὸς παίδευσιν τῆς νεότητος ἡμῶν. Μακροβιώτατος εἴη ὁ Σεπτὸς ἡμῶν Ἄναξ ὁ Γαληνότατος καὶ φιλομουσότατος Σουλτὰν Ἀπτοὺλ Χαμὴτ Χάν, Ὅστις κατέστησε τὸν λαὸν Αὐτοῦ εὐτυχῆ διὰ τῆς διαχύσεως τῶν γραμμάτων ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ὑψηλὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορίαν, καὶ ᾧ ἐσμὲν πιστοὶ καὶ ἀφοσιωμένοι ὑπήκοοι, διότι ὑπὸ τὴν κραταιὰν Αὐτοῦ αἰγίδα, ἐν ἐπιζήλῳ ἁρμονίᾳ τὸν βίον διάγοντες, παιδευόμεθα ὡς προσήκει καὶ ἀπολαύομεν πάντων ἐν γένει τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα ἐξ ἀληθοῦς πρὸς ἡμᾶς Πατρικῆς στοργῆς δαψιλῶς παρέχει ἡμῖν. Ἅϊδιος ἔστω ἡ μνήμη τοῦ Διδασκάλου δύω ὅλων γενεῶν ἡμῶν **Μιχαὴλ τοῦ Μουσαίου,** *οὗ ἡ ψυχὴ ἀγαλλομένη πέτεται νῦν περὶ ἡμᾶς, καὶ εὐλογεῖ τὴν Ἱερὰν ταύτην τελε-*

Ο ΧΑΤΖΗ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΟΥΓΖΙΔΗΣ

τήν, τὸν κορπὸν τῶν πρὸς ἐμὲ ὑψηλῶν αὐτοῦ διδαγμάτων. Πάμπολλα εἴησαν τὰ ἔτη τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου τέως μὲν Πισσιδείας, νῦν δὲ Ἰωαννίνων Γερασίμου τοῦ Ταντελίδου, ὅτι οὗτος ὑπῆρξε παρ' ἐμοὶ διάδοχος τοῦ Διδασκάλου μου Μουσαίου. Μυρίαν τὴν χάριν ὁμολογῶ τῷ Ἐνδοξοτάτῳ Διοικητῇ ἡμῶν Ὀσμὰν Νουρῆ Βέῃ, τοῖς λοιποῖς ὑπαλλήλοις τῆς Σεβ. Αὐτ. Κυβερνήσεως, καὶ ἁπάσῃ τῇ ἐντίμῳ ταύτῃ ὁμηγύρει, ἐφ' ᾗ μοι περιποιοῦσι τιμῇ, παριστάμενοι ἐν τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ ἱεροῦ τούτου τεμένους τῶν Μουσῶν.

Παρακαλῶ θερμῶς τοὺς συμπολίτας μου ἅπαντας, ὅπως δέξωνται μετὰ τῆς ἐλαχίστης ταύτης δωρεᾶς τὴν εἰλικρινῆ διαβεβαίωσίν μου ὅτι οὐδέποτε θὰ παύσωμαι νὰ παρέχω αὐτοῖς ἐμαυτόν, ὅση μοι δύναμις, χρήσιμον, πράττων τὸ ἀγαθὸν καὶ διότι ἐστὶν ἀγαθόν, καὶ διότι αὐξάνει τὴν πρὸς ἐμὲ ἀγάπην αὐτῶν, ἐν ᾗ εὑρίσκω τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν μου.

Μετὰ τὴν παρακλαβὴν τῆς κλειδός, ὁ παρ' ἡμῖν ἰατρὸς καὶ Ἔφορος τῶν Σχολῶν κ. **Β. Ι. Σαράφης** ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐξ ὀνόματος μὲν τοῦ Ἀρχ. Ἐπιτρόπου πρωτοσυγκέλλου κ. Διονυσίου ἔλεξε τάδε :

Ἐξοχώτατε Κύριε Χατζῆ Νικόλαε **Λουϊζίδη.**

Ἡ Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Κοινότης Μάκρης εὐγνωμόνως καὶ πάλιν ἀποδεχομένη τὴν νέαν ταύτην δωρεάν Σου, τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ περίβλεπτον τοῦτο ἵδρυμα καὶ σεπτὸν τῶν Μουσῶν τέμενος, λύπῃ βαθείᾳ συνέχεται, διότι δὲν ὑπάρχει τίτλος ἀνώτερος ἐκείνου, ὃν ἀπένειμέ Σοι, ἵνα ἐπαξίως ἀμείψῃ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ θυσίας Σου, καὶ τὸ μέγα ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς αὐτῆς ἐνδιαφέρον Σου.

Ὡς ἀντιπρόσωπος δὲ τῆς Ἐφοροδημογεροντίας καὶ δὴ καὶ τῆς Κοινότητος, μετὰ τόνου καὶ βαθυτάτης συγκινήσεως ἐν μέσῳ σιγῆς κατανυκτικῆς προσεφώνησε τὰ ἑξῆς :

Ἀξιότιμοι Κύριοι Δημογέροντες καὶ Ἔφοροι τῆς Ὀρθοδόξου Κοινότητος Μάκρης.

Ἄλλος τις ἴδοι, σθεναρῶς καὶ γλαφυρῶς τὸν λόγον χειριζόμενος, ἐπὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο βῆμα νὰ παρέλθῃ καὶ ἐξάρῃ τὴν σημασίαν τοῦ σήμερον ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν λαμβάνοντος χώραν γεγονότος, καὶ γέ-

Η ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΧΑΤΖΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΟΥΪΖΙΔΟΥ

νηται διερμηνεὺς τοῦ ζωηροῦ αἰσθήματος τῆς εὐγνωμοσύνης, ὅπερ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐν τῇ καρδίᾳ πάντων τῶν πολιτῶν τῆς Μάκρης ἐγκατασκηνοῖ. Ἀλλ' ὑπείκων καὶ αὖθις τῇ τιμητικῇ ἐντολῇ, ἣν ἐδώκατέ μοι, μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως καὶ ἀμέτρου πνευματικῆς ἀγαλλιάσεως προσέρχομαι, χάριτας ἰδίᾳ ἀναπέμπων τῷ πάντων ἀγαθῶν Δοτῆρι, τῷ καταξιώσαντί με μετασχεῖν καὶ πάλιν τοιαύτης ἑξόχου καὶ πνευματικῆς πανηγύρεως, καὶ ἐπιφυλάξαντι ἐμοὶ τὴν τιμήν, πέμπτην ταύτην φοράν, ὡς ἀντιπρόσωπος ἄλλοτε Λειβησίου καὶ ἤδη τῆς Μάκρης, ὅπως ἐξ ὀνόματος αὐτῆς διερμηνεύσω τὴν ἄδολον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸ Μεγάτιμον τέκνον τῶν ἀδελφῶν Κοινοτήτων, πρὸς τὸν Μέγαν αὐτῶν Εὐεργέτην Ἐξοχώτατον Κύριον **Χατζῆ Νικόλαον Λουϊζίδην**, τὸν χορηγὸν καὶ ἱδρυτὴν τοῦ νέου τούτου μεγαλοπρεποῦς καὶ ἐπιβλητικοῦ πνευματικοῦ φυτωρίου, οὗ τὰ ἐγκαίνια προσήλθομεν σήμερον ἵνα τελέσωμεν.

Ἐξοχώτατε Κύριε Χα. Ν. Λουϊζίδη, Εὐγενὴς Κυρία Καλλιόπη.

Χαρὰν ἄδολον, ἀγαλλίασιν ἄμετρον καὶ εἰλικρινῆ, χαράν, ἣν ἀδυνατοῦμεν διὰ προσφόρων λέξεων νὰ ἐκφράσωμεν, ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς ἡμετέρας Κοινότητος σήμερον ὁμοθυμαδὸν χαίρει, καὶ διὰ τοῦτο ἁπαξάπαντες στερρῷ καὶ ἀγαλλομένῳ τῷ ποδὶ συνεδράμομεν γηθοσύνως, ἵνα, διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου τῆς πόλεως ἡμῶν, τὰ ἐγκαίνια τῆς φερωνύμου Σοι νέας καὶ μεγαλοπρεποῦς ταύτης Σχολῆς τελέσωμεν. Τὴν ἀνέκφραστον ταύτην θυμηδίαν, ἧς ἅπαντες ἐμφορούμεθα, τὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου ἁπάντων ἐζωγραφημένην ἱλαρότητα, τὴν μεγάλην καὶ βαθεῖαν συγκίνησιν, ἥτις ἁπαξάπαντας σήμερον κατέχει, τὰ εὐγενῆ συναισθήματα, ἅτινα τὴν καρδίαν ἡμῶν ἁπάντων καταπλημμυροῦσι καὶ ζωηρῶς διαφλέγουσιν, εὐφροσύνως διερμηνεύων καὶ σκιαγραφῶν ἀπὸ προσώπου τῶν τε Δημογερόντων καὶ Ἐφόρων, τῶν τὰ πρῶτα φερόντων καὶ τῶν κατοίκων ουμπάντων τῆς κωμοπόλεως ταύτης, προσφέρω Σοι γεγηθότως ὡς φόρον ἀΐδιον καὶ ἀπείρου εὐγνωμοσύνης. Ἐὰν Κοινότητες ἄλλαι καυχῶνται ὅτι ἐγέννησαν Ζάππας καὶ Ἀβέρωφ, Στεφάνοβικ καὶ Βαλλιάνους, Συγγρούς καὶ Ῥιζάρας, καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν χορείαν τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν τοῦ Γένους ἡμῶν, ἔχουσι τὸ εὐτύχημα καὶ αἱ Κοινότητες Μάκρης—Λειβησίου νὰ καυχῶνται καὶ σεμνύνωνται, διότι ἐκ τῶν σπλάγχνων αὐτῶν ἀνεφύη τέκνον πολίτιμον, ἀρίγνωτον ἐπὶ γενναιοδωρίαις, ἐμπεφορημένον ἐναρέτων καὶ εὐσεβῶν αἰσθημάτων, ζήλου ἱεροῦ καὶ ἀφοσιώσεως, Σὺ ὁ Χατζῆ Νικόλαος Λουϊζίδης, οὗτινος αἱ βασιλικαὶ δωρεαὶ ἀπαλλάττουσιν αὐτὰς τῆς ἀμηχάνου καὶ δυσφόρου θέσεως, εἰς ἣν εὑρίσκοντο διὰ τὴν ἔλλειψιν καταλλήλων διδακτηρίων καὶ τῆς ἀναγκαίας δαπάνης πρὸς ἀνέγερσιν αὐτῶν. Αἱ πλήρεις αἰσθημάτων γενναῖαι καρδίαι Σοῦ καὶ τῆς ἐφαμίλλου Σοι συζύγου Κυρίας Καλλιόπης χαίρουσαι θὰ συναγάλλωνται ἡμῖν καὶ εὐφραίνωνται ἐποπτεύουσαι τοὺς ἐν ἀφθονίᾳ συγκομιζομένους καρποὺς τῶν πνευματικῶν ἀγώνων τῶν μελλόντων νὰ διδάξωσι καὶ διδαχθῶσιν ἐν τῇ ὑφ' Ὑμῶν ἱδρυθείσῃ πνευματικῇ ταύτῃ καὶ σωστικῇ κιβωτῷ, καρπούμεναι δὲ τῶν πνευματικῶν καρπῶν, οὓς ἐπ' εὐλογίαις σπείρετε, θὰ δοξάσητε τὸν Ὕψιστον τὸν καταξιώσαντα Ὑμᾶς γενέσθαι παραιτίους τοιούτων ἀγαθῶν τῇ τε Πατρίδι καὶ τῷ Γένει.

Ἐνδοξότατε Διοικητὰ Ὀσμὰν Νουρῆ Βέη, καὶ λοιποὶ ὑπάλληλοι Πολιτικοὶ καὶ Στρατιωτικοί.

Ἐπὶ τῷ εὐτυχεῖ τούτῳ γεγονότι καθῆκον ἀπαραίτητον θεωρῶ, ὅπως ἐν τῷ προσώπῳ Ὑμῶν διερμηνεύσω τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν χριστιανῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης πρὸς τὴν Α. Α. Μ. τὸν Γαληνότατον καὶ Κραταιότατον Μονάρχην τῆς ἀχανοῦς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας Σουλτὰν **Ἀπτοὺλ Χαμὶτ** τὸν **Βον**, διὰ τὴν προθυμίαν, ἣν ηὐδόκησε νὰ δείξῃ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ὑψηλοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Φιρμανίου τῆς Σχολῆς ταύτης, καὶ παρακαλοῦμεν Ὑμᾶς, ὅπως διαβιβάσητε τὰ βαθύτατα σέβη καὶ τὴν ἀνυπόκριτον ἡμῶν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Ἔνδοξον Αὐτοῦ Θρόνον, ἀφ' οὗ διορῶν καὶ ἐποπτεύων ὁδηγεῖ τὸν λαὸν Αὐτοῦ εἰς νομὰς σωτηρίους καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας. Δεόμεθα δὲ τοῦ Οὐρανίου Πατρός, ὅπως διατηρῇ τὴν Μεγαλειότητά Του ἐπὶ ἔτη μακρὰ καὶ εὐδαίμονα καὶ καθοδηγῇ τὰ διαβήματα Αὐτοῦ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν πρὸς δόξαν καὶ εὔκλειαν τοῦ κράτους Αὐτοῦ.

Πανοσιώτατε Ἀρχιερατικὲ Ἐπίτροπε Πρωτοσύγκελλε Διονύσιε, Αἰδεσιμώτατοι Ἱερεῖς.

Δεόμεθα ἐπίσης τοῦ Ὑψίστου ὅπως διατηρῇ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐπὶ τοῦ Θρόνου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Φωτίου τὸν λαοπρόβλητον Πατριάρχην ἡμῶν Κύριον Ἰωακεὶμ τὸν Γ', καὶ ἐπὶ τοῦ Θρόνου

τῆς Θεοσώστου Ἐπαρχίας Πισιδείας τὸν πεπνυμένον Ἱεράρχην ἡμῶν Κύριον Κωνσταντῖνον, ὧν τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἐπικαλούμεθα ἐπί τε τοῦ Μ. ἡμῶν Εὐεργέτου Κυρίου Λουΐζίδου καὶ τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ συζύγου Κυρίας Καλλιόπης.

Φίλοι μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι.

Ὑψώσατε χεῖρας ἱκέτιδας πρὸς τὸν Ὕψιστον καὶ δοξάσατε Αὐτὸν σήμερον, διότι ηὐδόκησε νὰ παράσχῃ ἡμῖν τέκνον τιμαλφὲς καὶ γενναιόδωρον, ὅπερ διὰ τῶν δωρεῶν αὐτοῦ ἑαυτὸ μὲν ἐκλέϊσε, τὴν Πατρίδα ἡμῶν κατηγλάϊσεν, ὑμᾶς δὲ κατέστησεν εὐτυχεῖς, ὅπως ὑπὸ τὴν στέγην ταύτην τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐν ἀνέσει ποτισθῆτε τὰ νάματα τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀρυσθῆτε ἐφόδια τοῦ βίου ὑμῶν ἐκ τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν τῆς προγονικῆς ἡμῶν σοφίας. Ἐμμείνατε εἰς τὴν εὐπείθειαν, ἐπιδείξατε ζῆλον καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ στερρῷ τῷ ποδὶ πρὸς τὴν πρόοδον βαίνοντες δείξατε ὅτι εἶσθε ἄξιοι τῆς εὐνοίας καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Μεγάλου ἡμῶν Εὐεργέτου, ὃσημέραι δὲ ἐκπαιδευόμενοι καὶ προαγόμενοι εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην περιβάλετε αὐτὴν διὰ τῆς ἀπαιτουμένης αἴγλης, ἀείποτε αὐτῇ εὐγνωμονοῦντες, ἅτε ὑμᾶς πνευματικῶς ἐκθρεψάσῃ.

Φιλόμουσοι πολῖται Μάκρης—Λειβησίου.

Πρὶν ἢ τὰ ἴσια τῶν λόγων ἡμῶν περιστείλωμεν, δίκαιον καὶ πρέπον ἐστίν, ἵνα μὴ ἐν σιγῇ παραδράμωμεν τὸ ὄνομα ἐκείνου, ὅστις πρῶτος ἔσπειρε τὸν σπόρον τῆς εὐποιΐας καὶ ἀγαθοεργίας ἐν γῇ ἀγαθῇ, ἐν ταῖς καρδίαις τοῦ Λουΐζίδου καὶ τῆς Καλλιόπης, τοῦ ἀοιδίμου Διδασκάλου ἡμῶν **Μιχαὴλ Ι. Μουσαίου**, *οὗτινος ἡ γενναία ψυχὴ τὴν στιγμὴν ταύτην περὶ ἡμᾶς ἑορτάζοντας περιπετομένη χαίρει καὶ συνευφραίνεται ἡμῖν καὶ πρὸ τοῦ Θρόνου τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Ὑψίστου δέεται Αὐτοῦ, ὅπως διατηρῇ ὑγιεῖς καὶ εὐδαίμονας ἐκείνους, οὓς ἴσα υἱοῖς καὶ θυγατράσιν ἐφίλησεν, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Πατρίδος αὐτοῦ, ἣν ὑπεράγαν ἠγάπησε καὶ ὑπὲρ ἧς ἐπὶ ἡμισυν αἰῶνα τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγωνίσατο.*

Νῦν δὲ ὑπερπερισσευόμενοι τῇ χαρᾷ ἀνακράξωμεν:

Ζήτω ἡ Α. Α. Μ. ὁ φιλόλαλος ἡμῶν Ἄναξ Σουλτὰν **Ἀπτοὺλ Χαμὶτ Χάν**, *καὶ οἱ ὑπουργοὶ καὶ Μεγιστᾶνες Αὐτοῦ.*

Ζήτωσαν ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς ἡμῶν Πατριάρχης **Ἰω-**

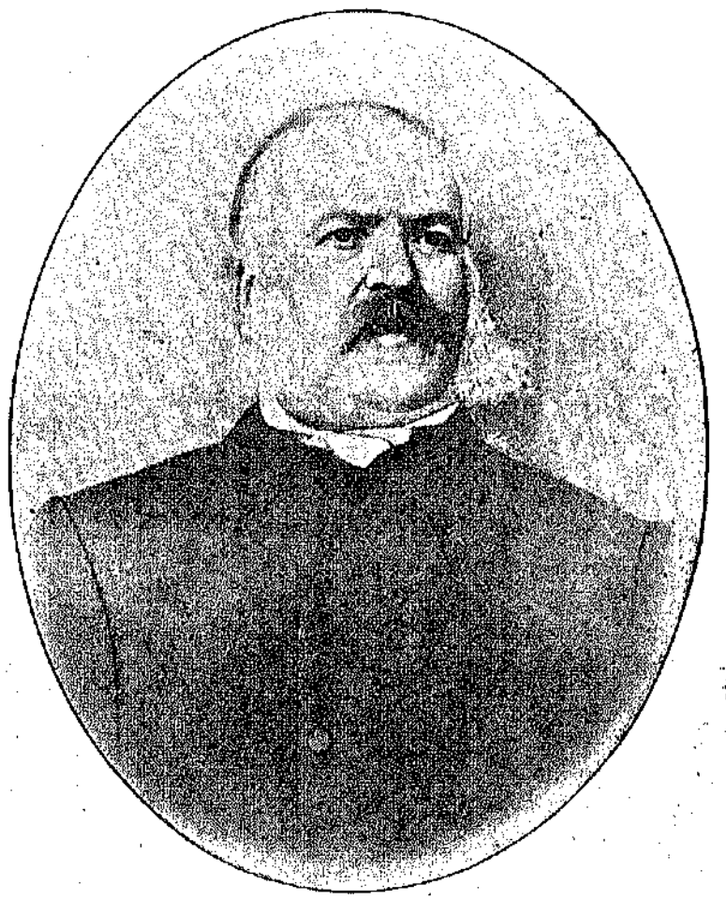

Ο ΜΙΧΑΗΛ ΜΟΥΣΑΙΟΣ

ακειμ ὁ Γ'. *καὶ ἡ Α. Σ. ὁ ἡμέτερος Ἀρχιερεὺς Κύριος* **Κωνσταντῖνος.**

Ζήτω ὁ Διοικητὴς ἡμῶν **Ὀσμὰν Νουρῆ Βέης,** (*ὁ Χακίμ Ἐφέντης*) *καὶ πάντες οἱ Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι Πολιτικοὶ καὶ Στρατιωτικοί.*

Ζήτωσαν οἱ Εὐεργέται ἡμῶν Χα. **Νικόλαος Λουϊζίδης** *καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ* **Καλλιόπη.**

Εἶτα ὁ Ἀρχ. Ἐπίτροπος παρέδωκε τὰς κλεῖδας τῆς Σχολῆς εἰς τὸν Διευθυντὴν κ. Ἀντ. Νικολάου, ὅστις ἐν ὀλίγοις εὐχαριστήσας, ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν ἐκ τῶν διδασκάλων κ. **Παρασκευᾶν Ἐλευθερίου** λίαν εὐστόχως ἀπαγγείλαντα τὰ ἑξῆς:

«Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειος ἐστι».

Πολλοὶ πολλάκις, Πανοσιώτατε Πρωτοσύγκελλε, Αἰδέσιμοι ἱερεῖς καὶ λοιπὴ φιλόμουσος ὁμήγυρις, πολλοὶ πολλάκις πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσεως ἐφιλοσόφησαν περὶ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, δι' ὅπερ ἐξήταζον πόθεν ἔλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν γένεσιν ὁ ἄνθρωπος, τί ζητεῖ καὶ ποῦ μεταβαίνει, ἀλλ' ὡς ἦτο ἐπόμενον, διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ φωτὸς τῆς Θεογνωσίας οὐχὶ πάντες, εἰς εὔλογα συμπεράσματα κατέληξαν.

Οἱ ὀπαδοὶ λόγου χάριν τοῦ Ἐπικούρου καὶ Λουκρητίου, οἱ ἀρνούμενοι ὕπαρξιν ὑπερκοσμίου καὶ ὑπερφυοῦς ὄντος καὶ ἀποδεχόμενοι ὅτι τὸ πᾶν εἶναι ὕλη καὶ ἐλευθέρα βούλησις δὲν ὑπάρχει καὶ κατ' ἀκολουθίαν εὐθύνη τῶν πράξεων, ἐπρέσβευον ὅτι σκοπὸς τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ ἡδονή, ἡ ἀπόλαυσις, ἣν ἐξελάμβανον ὡς τὸ ἄκρον καὶ ὕψιστον ἀγαθόν, οὗ τὴν ἐπίτευξιν ἔπρεπε νὰ ἐπιδιώκῃ πᾶς ἄνθρωπος. Διὸ ὡς κανόνα καὶ γνώμονα τοῦ βίου αὐτῶν εἶχον τὸ «φάγωμεν, πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν». Ἄλλοι δ' ὅμως, ὡς οἱ διαπρεπέστατοι τῶν φιλοσόφων Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, ὡς φωτισθέντες διά τινων ἀκτίνων τοῦ Θείου λόγου, τῆς θείας σοφίας, τὴν ὕπαρξιν ὑπερκοσμίου νοητοῦ ὄντος ἐκήρυξαν καὶ τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου σαφῶς ὁπωσδήποτε διετύπωσαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν γενομένη διατύπωσις ἀτελὴς καὶ ἀνίσχυρος καὶ σκοτεινὴ τοῖς πᾶσιν ἐφαίνετο. Ὅθεν ἐπιφανέντος τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης καὶ ἁπλέτως τοῦ θείου φωτὸς διαχυθέντος, τὰ ζοφερὰ καὶ ἐρεβώδη τῆς πλάνης νέφη διασκεδάννυνται καὶ διαλύονται καὶ τὰ ζητήματα, τὰ φαινόμενα σκοτεινὰ καὶ ἀπρόσιτα τοῖς ἀνθρώποις, φωτεινὰ καὶ προσιτὰ αὐτοῖς καθίστανται. Διότι, ἔλθὼν ὁ Κύριος, ἐναργῶς ἐδίδαξεν ὅτι σύμπας ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη ὑφ' ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὑπ' αὐτοῦ πλασθείς, εἶναι ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, πρὸς ὃν εἶναι προωρισμένος νὰ ἐξομοιωθῇ διὰ τῆς πραγματώσεως τοῦ ἀγαθοῦ. Ὅθεν διατυπῶν τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁ Κύριος, λέγει «ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειος ἐστιν». Τὴν ἠθικὴν λοιπὸν τελειότητα τοῦ ἀνθρώπου θέλοντος τοῦ Κυρίου, αἰτησάμενοι πρῶτον μὲν τὴν ἄνωθεν ἀντίληψιν καὶ ἀρωγήν, ἔπειτα δὲ τὴν εὐμενῆ ὑμῶν ἀκρόασιν, θὰ ἐπιδείξωμεν ὑμῖν, κατὰ τὸ δυνατόν, ὅτῳ τρόπῳ ἠθικῶς τελειοποιούμενος ὁ ἄνθρωπος, ἐπιτυγχάνει τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ, τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοιώσεως ἤτοι ἐξομοιώσεως αὐτοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος, φιλόμουσος ὁμήγυρι, ὡς γνωστὸν ὑμῖν, συνίσταται ἐκ σώματος ὑλικοῦ καὶ θνητοῦ καὶ ψυχῆς ἀύλου καὶ ἀθανάτου. Διπλοῦν ἄρα καθῆκον κέκτηται ὁ ἄνθρωπος, ἔνθεν μὲν τὴν συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ζωῆς, ἐτέρωθεν δὲ τὴν συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ζωῆς. Καὶ πρὸς συντήρησιν μὲν τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ζωῆς χρῄζει τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, πρὸς συντήρησιν δ' ὅμως καὶ ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ζωῆς ἔχει ἀνάγκην τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, τῶν ἀρετῶν, δι' ὧν ἠθικῶς τελειοποιούμενος ὁ ἄνθρωπος, πρὸς τὸν Θεὸν ἐξομοιοῦται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κορωνὶς τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ ἀληθὴς καὶ ζῶσα πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, διὰ τοῦτο ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ τείνῃ πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ νὰ κτήσηται τὴν ὑψίστην καὶ θειοτάτην ταύτην ἀρετήν, ἐν ᾗ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ περιέχονται. Διότι ὁ ἀληθῶς ἀγαπῶν τὸν πλησίον, ὅστις εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ἕπεται ὅτι ἀγαπᾷ καὶ τὸν Θεόν· διότι, ὥσπερ λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, «ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;»

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς ἀληθοῦς πρὸς τὸν

πλησίον ἀγάπης εἶναι καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεόν, ἐν αἷς κρέμανται ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, ἔπεται ὅτι ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη εἶναι τελεία ἀρετὴ καὶ ἐν ταύτῃ ἄρα περιέχονται πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἀρεταί, διότι ἐν μιᾷ τελείᾳ ἀρετῇ περιέχονται πᾶσαι αἱ λοιπαί.

Ἀλλὰ ποία ἀρά γε ἀγάπη λέγεται ζῶσα καὶ ἀληθής; Οὐχὶ ἐκείνη, ἥτις ἐκδηλοῦται διὰ τῶν χειλέων καὶ λέξεων, περιοριζομένη οὕτως εἰς ἁπλοῦς λόγους, ἀλλ' ἐκείνη, ἥτις ἐξωτερικεύεται καὶ δείκνυται δι' ἔργων ἀγαθῶν. Ἐκείνη, ἣν ἐπεδείξατο ὁ Κύριος ἡμῶν, ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἐθυσίασεν. «Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε». Καὶ ἡμεῖς ἄρα ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὀφείλομεν νὰ θυσιάζωμεν πᾶν πολύτιμον πρᾶγμα. Ἐὰν δέ τις ἔχῃ πλοῦτον πολὺν καὶ, θεωρῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πεινῶντα καὶ διψῶντα καὶ γυμνητεύοντα καὶ δυστυχοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα, μηδένα οἶκτον, μηδεμίαν συμπάθειαν πρὸς αὐτὸν δεικνύῃ, βοηθῶν αὐτῷ ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτοῦ, ἀλλ' ἀντιπαρερχόμενος ὥσπερ ὁ Λευΐτης, τὰ σπλάγχνα τῆς καρδίας αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν κλείῃ, πῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οὗτος ἀγαπᾷ τὸν πλησίον αὐτοῦ; «Ἐάν, λέγει ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος, ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δ' αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;» Μὴ ἀγαπῶμεν λοιπόν, ἀδελφοί, λόγῳ μηδὲ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ, ἵνα δυνώμεθα νὰ λέγωμεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν· διότι ἡ πλήρης ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Πλάστην ἐκδηλοῦται διὰ τῆς ἀληθοῦς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐταπαρνησίας ὑπὲρ τῆς ἐπιδόσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ζώσῃ καὶ φλογερᾷ ἀγάπῃ ἔγκειται καὶ ἡ θρησκεία ἡ καθαρὰ καὶ ἀμίαντος. «Θρησκεία γὰρ καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν». Βλέπων ἄρα, ὦ χριστιανὲ χήρας καὶ ὀρφανὰ ἐν τῇ θλίψει καὶ λύπῃ κατεχόμενα, μὴ δείκνυε πρὸς αὐτὰ ἀποστροφήν, ἀλλ' ἐπισκεφθεὶς ταῦτα, ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς βοήθησον τὰ δύστηνα, τὸ μὲν παραμυθούμενος αὐτὰ ἐν τῇ ὀρφανίᾳ αὐτῶν, τὸ δὲ καὶ χρηματικήν τινα βοήθειαν αὐτοῖς παρεχόμενος πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς κακοδαιμονίας αὐτῶν. Οὕτω

δὲ πράττων, πράττεις κατὰ τὸν ἠθικὸν νόμον, πράττεις τὸ ἀγαθόν. Τὴν τοιαύτην δ' ἀγάπην βλέπομεν πραγματουμένην ἐν τοῖς μετὰ Χριστὸν χρόνοις. Διότι ποῦ πρὸ Χριστοῦ τὰ πτωχοκομεῖα; ποῦ τὰ νοσοκομεῖα; ποῦ τὰ ὀρφανοτροφεῖα; ποῦ τὰ γηροκομεῖα; ποῦ τὰ παντοῖα ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα; ποῦ τέλος πάντα τὰ κοινωφελῆ ἱδρύματα; Νομίζω ὅτι οὐ λανθάνει σχεδὸν πάντας ὑμᾶς ὅτι τούτων πάντων βρίθει ἡ πόλις τῆς Παλλάδος, τῶν οἰκοδομηθέντων ὑπὸ μεγαθύμων καὶ εὐεργετικῶν ἀνδρῶν, γνόντων ὅτι τὰ χρήματα δὲν εἶναι ὁ ἀληθὴς σκοπός, ὃν διώκουσιν, ἀλλ' ὅτι εἶναι μέσον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν, πρὸς τὴν ἠθικὴν δῆλον ὅτι τελείωσιν καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν ἐπιτευξιν. Δικαίως ὄθεν αεμνύνονται καὶ καυχῶνται αἱ πατρίδες αὐτῶν, ἅτε ἀναδείξασαι τοιούτους μεγαλογνώμονας καὶ μεγαλουργοὺς ἄνδρας, οἵτινες, ἔχοντες πρὸ ἑαυτῶν τὸ τέλειον πρότυπον τῆς αὐταπαρνησίας, τὸν Κύριον ἡμῶν, καὶ ὀπαδοὶ καὶ ἀκόλουθοι αὐτοῦ νὰ φανῶσι βουλόμενοι, τὴν προσήκουσαν αὐταπαρνησίαν ἐπεδείξαντο κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος «εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι». Ἀλλὰ τίς χρεία νὰ ποιώμεθα μνείαν ἄλλων εὐεργετῶν πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ἠθικὴ τελείωσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ προορισμὸς αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς θετικῆς καὶ γονίμου ταύτης ἀρετῆς, τῆς ἀληθοῦς καὶ ζώσης ἀγάπης, ἀφ' οὗ προφανέστατον ἡμῖν παράδειγμα πρόκεινται οἱ μεγάλοι τῆς πατρίδος ἡμῶν Εὐεργέται, ὁ ἐξοχώτατος κ. **Χ. Νικόλαος Λουΐζίδης** καὶ ἡ εὐγενεστάτη κ. **Καλλιόπη Λουΐζίδου**, οἵτινες, καταμαθόντες ὅτι καθῆκον ἔχουσι νὰ πράττωσι τὸ ἀγαθόν, διότι εἶναι ἀγαθόν, ἀπὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν διατελοῦσι δαπανῶντες τὴν πολλὴν αὐτῶν οὐσίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἡμῶν, ὥσπερ δείκνυται ἐκ πλείστων ἄλλων, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς ἱδρύσεως τοῦδε τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ πολυτελεστάτου παιδευτηρίου, οὗ τὰ ἐγκαίνια σήμερον, συνελθόντες ἁπαξάπαντες, γηθοσύνως ἐπιτελοῦμεν; Ἰδοὺ ἄνδρες τοῦ καθήκοντος, τῆς φιλοπατρίας, τῆς προόδου, τῆς ἀναπτύξεως. Ἰδοὺ ἄνδρες τὰ μὲν ὑλικὰ ἀγαθὰ περὶ ὀλίγου ποιούμενοι, τὰ δὲ πνευματικὰ ἀγαθὰ περὶ πλείονος ἡγούμενοι. Οὕτως ἐργάται καὶ ἐκτελεσταὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ἐθελοθυσίας καὶ αὐταπαρνησίας. Διὰ ταῦτα μετὰ θάνατον οὐ μετὰ λήθης, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι καὶ θάλ-

λοντες κείσονται. Ὅθεν μηδέποτε μὴ παύσησθε, φιλάνθρωποι καὶ φιλοπόλιδες ἄνδρες, ἐμφορούμενοι τοιούτων κοινωφελῶν ἰδεῶν, ὄντες βέβαιοι ὅτι, οὕτω πράττοντες, τὸ καθῆκον ὑμῶν ἐπιτελεῖτε καὶ εὐρεῖαν διανοίγετε τὴν ὁδόν, τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν μέλλουσαν λῆψιν τοῦ ἀμαραντίνου καὶ αἰωνίου στεφάνου τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν κληρονομίαν τῆς αἰωνίου εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος. Οὐ μόνον δ' ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι τῆς εὐδαιμονίας μετέχετε, διότι, τῆς εὐδαιμονίας ἐν τῷ ἀγαθῷ ἐγκειμένης, ἐν τῷ πράττειν ὑμᾶς τὸ ἀγαθόν, αἰσθάνεσθε ὑμᾶς αὐτοὺς εὐδαίμονας, ὥσπερ ὁ σώφρων καὶ ὁ δίκαιος, ἐν τῷ πράττειν σώφρονας καὶ δικαίας πράξεις, αἰσθάνεται ἑαυτὸν εὐδαίμονα. Μηδέποτε ἐπέλθῃ ὑμῖν ἀποθάρρυνσις διὰ τοὺς ἔστιν ὅτε κακῶς διασπειρομένους λόγους, καθ' ὅσον πᾶν μέγα καὶ εὐκλεὲς ἔργον ὡς ἐπίφθονον καὶ ἐπίζηλον τὴν ζηλοτυπίαν τῶν ἄλλων ἐπισύρει· ἀλλ' ἀείποτε ἔχοντες ἐν νῷ τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εἰπόντος «ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλῖψιν ἕξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» καὶ ἐξ αὐτοῦ θάρρος καὶ δύναμιν ἀρυόμενοι, βαδίζετε στερρῷ τῷ ποδὶ εἰς τὸν ἱερὸν ὑμῶν ἀγῶνα, φροντίζοντες πάντοτε νὰ πρωταγωνιστῆτε καὶ ἐν αὐτῷ πρωτεύητε. Ἡμεῖς δ', ὦ φίλοι συμπολῖται, ἀναλογιζόμενοι ὅτι καθῆκον ἱερὸν καὶ ἐπιβαλλόμενον τοῖς εὐεργετουμένοις εἶναι τὸ ἀποδιδόναι χάριν τοῖς εὐεργέταις, διότι ἄλλως ἄδικοι παντάπασι θεωροῦνται οἱ εὐεργετούμενοι, ὥσπερ τοῦτο σαφῶς διετύπωσεν ὁ ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατος Σωκράτης, εἰπὼν ὅτι ἡ ἀχαριστία εἶναι εἰλικρινὴς ἀδικία, ἐνθυμούμενοι, λέγω, ταῦτα ἐγχαράξωμεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὸ πρὸς τὰς εὐγενεῖς ταύτας καρδίας καθῆκον ἡμῶν διὰ τῶνδε τῶν γραμμάτων, τοῖς εὐεργέταις εὐγνωμοσύνην ὀφείλομεν ὄφρα ἂν ὕδωρ τε νάῃ μακρά τε δένδρεα τεθήλῃ. Τελευτῶν δέ, ὑψοῦντες ἱκέτιδας χεῖρας, δεηθῶμεν, παρακαλέσωμεν, ἱκετεύσωμεν τὸν Πλάστην, ὅπως ἔνθεν μὲν διατηρῇ πολυχρόνιον τὴν Α.Α. Μεγαλειότητα τὸν σεπτὸν ἡμῖν Ἄνακτα **Σουλτὰν Ἀπτοὺλ Χαμὶτ Χὰν** *τὸν Β'. ὑπὸ τὸ κραταιὸν σκῆπτρον οὗτινος ἡσύχιον καὶ ἤρεμον τὸν βίον διάγομεν καὶ τῆς παιδείας τυγχάνομεν καὶ τοιοῦτοι μεγαλήτορες ἄνδρες ζῶσιν, ἔνθεν δὲ ὅπως σκέπῃ καὶ διαφυλάττῃ μακροβίους καὶ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, ἐνδοξότατον κ. Ἱππόλυτον Καζίλην καὶ τὸν ὑπο-*

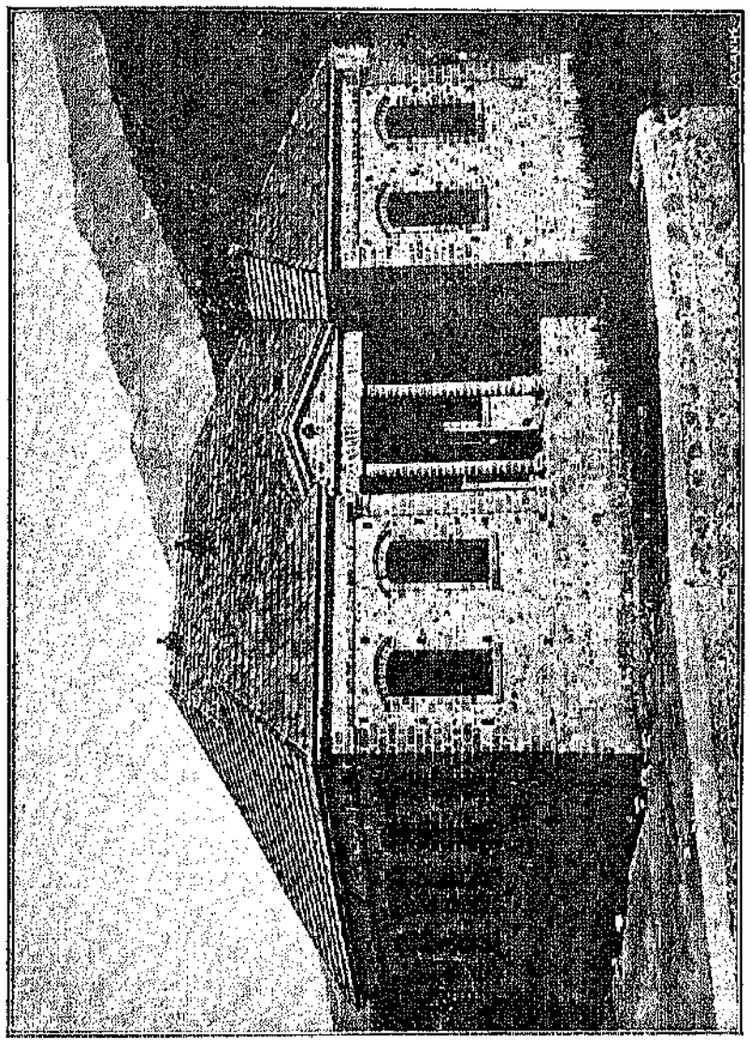

Ἡ μεσόμπρος ἐν Μάκρῃ Λεωφιζίδιος Ἀστικὴ Σχολή, ἧς ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τῇ 7ῇ Ἰανουαρίου 1907.

διοικητὴν τῆς χώρας ἡμῶν Ὀσμὰν Νουρῆ Βέη Ἐφένδη καὶ τοὺς λοιποὺς ὑπαλλήλους τῆς Σεβαστῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, πρὸς δὲ καὶ τοὺς κτίτορας τοῦδε τοῦ κοινωφελεστάτου ἱεροῦ τεμένους τῶν Μουσῶν. Γένοιτο.

Τοῦτον διεδέχθη ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ Διδάσκαλος τῆς Σχολῆς **Δέσποινα Ἐμμ. Δημητριάδου**, ἥτις ἔλεξε τὰ ἑξῆς :

« Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε».

Φίλοι Συμπολῖται,

Φαιδρὰν σήμερον ἐπιτελοῦμεν πανήγυριν, ἐγκαινίζοντες τὸ **Λουΐζίδειον Σχολεῖον,** *οὗτινος πρὸ δύο ἐτῶν ἐθέσαμεν τὰ θεμέλια.*

Τὸ Λουϊζίδειον Σχολεῖον, ὅπερ ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ γενναιότης τοῦ κ. **Λουϊζίδου** *παρέχει τῇ πατρίδι ὡς ἀπαρχὴν τῆς εὐπορίας αὐτοῦ, συνεκάλεσεν ἡμᾶς σήμερον εἰς τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, διότι ἰδοὺ ἐπληρώθη τὸ κενὸν καὶ ἡ νεολαία εὑρίσκει διδακτήριον εὐρύ, εὐάερον, περικαλλές, καὶ ἀπαλλάσσεται τῆς ὑγρᾶς καὶ ἀνθυγιεινῆς ἀτμοσφαίρας, ἐν ᾗ ἦτο καταδεδικασμένη νὰ συνωστίζηται χωρὶς οὐδεὶς νὰ φροντίζῃ περὶ αὐτῆς. Καὶ ὁ φροντίζων ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπικουρήσῃ αὐτῇ. Ἰδοὺ ὁ εὐγενέστατος καὶ φιλογενέστατος πατριώτης ἡμῶν, κ.* **Χ'' Νικόλαος Λουΐζίδης,** *ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεός, λύει τὸ ἀγωνιῶδες πρόβλημα διὰ τῆς γενναιοδωρίας αὐτοῦ.*

Ὅταν τὰ πράγματα λαλῶσι, πᾶς περὶ αὐτῶν λόγος εἶνε μάταιος καὶ περιττός, διότι ἡ ἀγαθοεργία μονονουχὶ φωνὴν ἀφιεῖσα στεντορείως καὶ διὰ λαμπροτέρας τῆς σάλπιγγος φωνῆς κηρύττει τὴν εὐεργεσίαν καὶ οὐ κρύπτει τὸν ἔπαινον. Ἡ μετριοφροσύνη τοῦ εὐεργέτου ἀποκλείει τὴν περὶ τοῦ εὐεργετήματος μεγαληγορίαν· οὐχ ἧττον ὅμως ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ εὐεργετουμένου προσήκει νὰ διασαλπίζηται, καὶ νὰ μὴ σιγᾶται. Ἰδοὺ διατὶ λαμβάνω τὸν λόγον ἐνώπιον τῆς φιλομούσου ταύτης ὁμηγύρεως. Δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ἐπισήμως καὶ εὐγλώττως, διαρρήδην καὶ παρρησίᾳ, ὅτι ἡ ἀγαθοεργία τοῦ Κ. Χ'' Νικολάου Λουϊζίδου εἶνε ἀνωτέρα παντὸς ἐπαίνου. Δέον νὰ συγχαρῶμεν ἑαυτούς διότι ἡ πατρὶς ἡμῶν ἐγέννησε τέκνα τοιαῦτα, ἐφ' οἷς προσήκει νὰ σεμνύνηται καὶ νὰ ἀγάλληται μὴ ὑπολειπομένης καὶ τῆς εὐ-

γενεστάτης κ. **Καλλιόπης,** *ἥτις ἔτι μᾶλλον ἐνθαρρύνει καὶ ζωογονεῖ τὸ φιλόπατρι αἴσθημα τοῦ συζύγου αὐτῆς.*

Χαῖρε, πατρίς, διότι ἐγκλείεις ἐν τοῖς κόλποις σου τοιαῦτα τέκνα φιλόστοργα, ἅτινα διαθέτουσιν ὑπὲρ τῶν τέκνων σου τὸν ἑαυτῶν πλοῦτον καὶ παρέχουσι τὸ εὐγενὲς παράδειγμα τῆς φιλοπατρίας καὶ φιλανθρωπίας. Ἐὰν ὁ ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων ἀδελφῶν ποιήσας τὴν ἀγαθοεργίαν θὰ λάβῃ τὴν ἡτοιμασμένην ἀπὸ καταβολῆς κόσμου Βασιλείαν τοῦ Οὐρανοῦ, ποίων ἀμοιβῶν καὶ στεφάνων ἄξιος εἶνε ὁ πολλοῖς τῶν ἐλαχίστων ἐπικουρῶν;

Ἐν τῇ εὐρείᾳ ταύτῃ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ εὐμενείᾳ αὐτοκρατορικῇ τοῦ Γαληνοτάτου ἡμῶν ἄνακτος **Σουλτὰν Ἀπτοὺλ Χαμὶτ** *δυνάμεθα νὰ προοδεύσωμεν εἰς τὰ φῶτα ἀναλόγως τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν φιλοτιμίας. Ἐὰν ὀπισθοδρομῶμεν, ἢ μένωμεν στάσιμοι, ἡ εὐθύνη ἐπιπίπτει ἐφ' ἡμᾶς αὐτούς, καὶ ἐσμὲν ἄξιοι τῆς τύχης ἡμῶν.*

Τὸ ἔθνος ἡμῶν καυχᾶται ὅτι πᾶν ἀγαθόν, ὅπερ κέκτηται, ὀφείλει εἰς ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖον ὑπῆρξαν αἱ δύο ἄγκυραι τοῦ ἡμετέρου ἐθνισμοῦ, αἱ δύο πλάκες τῆς Διαθήκης, ἃς φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Ἕλλην, ὅπου πατὲ γῆς ἐπάτησεν, ἡ σωστικὴ κιβωτός, ἐν ᾗ ἐσώθημεν καὶ σῳζόμεθα.

Παραλείποντες τὸν μέσον αἰῶνα σήμερον δυνάμεθα νὰ δείξωμεν ἁπανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐκπαιδευτήρια, φέροντα τὰ ὀνόματα τῶν ἱδρυτῶν αὐτῶν. Οὕτως ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἑλλάδος εὑρίσκομεν, «Ἀραάκεια», «Ριζάρεια», «Βαρβάκεια», «Ἀβερώφεια», «Τοσίτσια», «Σιναίας» Ἀκαδημίας καὶ «Βαλλιανείους» βιβλιοθήκας, «Ζαρίφεια» δὲ καὶ «Ἀρχιγένεια» ἀλλαχοῦ καὶ ἄλλα φερώνυμα τῶν ἱδρυτῶν αὐτῶν Σχολεῖα καὶ Γυμνάσια ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ὅπου δὲ εἷς καὶ μόνος δὲν δύναται νὰ ἀναλάβῃ τοιοῦτον ἔργον, ἔρχεται ἡ κοινὴ τῶν πολιτῶν δημόσια καὶ ἑνότης νὰ τὸ ἀναπληρώσῃ.

Οὐαὶ δὲ ταῖς Κοινότησιν ἐκείναις, ἐν αἷς ἡ δημόσια δὲν ὑπάρχει· αὗται ἠλάσκουσιν εἰς τὴν τῆς ἀμαθείας σκοτοφάνειαν, καὶ καθεύδουσαι διατελοῦσιν ἄν, εἰ μὴ ἄλλον τινὰ ὁ θεὸς ἐπιπέμψειε κηδόμενος αὐτῶν, κατὰ τὴν ὑφηλὴν τοῦ Σωκράτους πρόρρησιν. Ἀπαιτεῖται ἐκεῖ ὁ εἷς, ὁ ἄλλος ἄνθρωπος, ὁ ἔξοχος, ὁ ἐξαιρετικός, ὁ δαιμόνιος ἵνα νέαν χαράξῃ ὁδόν, ἵνα λύσῃ τὸ δρᾶμα τοῦτο τῆς ἀθλιότητος τῆς ἀμη-

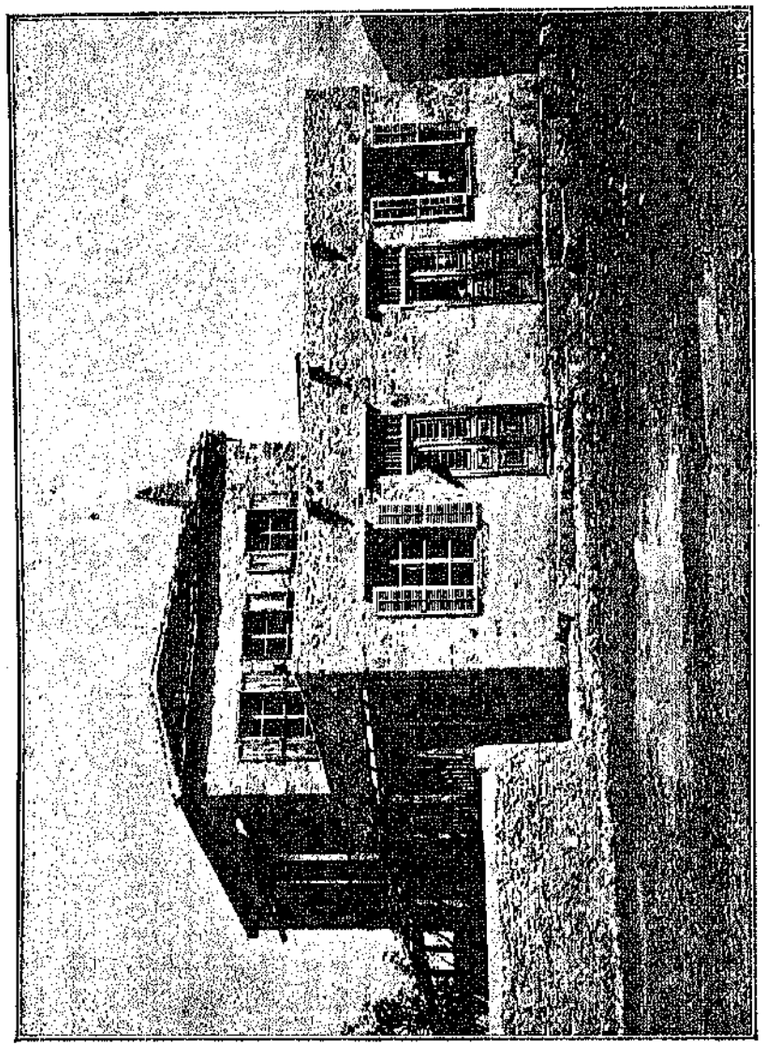

Ἄλλη ἐν Μάκρῃ Λουϊζίδειος Σχολή.

χανίας· ἀκριβῶς δ' ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διετελοῦμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἐπεφάνη ἡ τοῦ Λουΐζίδου γενναιότης καὶ ἀπήλλαξεν ἡμᾶς τῆς ἀμηχανίας.

Χάριτι θείᾳ καυχώμεθα καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὸ Λουΐζίδειον Σχολεῖον καὶ κροτοῦμεν χεῖρας ἀπολαύσαντες τοῦ ποθουμένου. Ἤμεθα δὲ εὐτυχεῖς, Συμπολῖται, διότι εἴδομεν δύο Σχολεῖα ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ἐπιθέτει δὲ τὴν κορωνίδα ἐπ' αὐτῶν σήμερον τὸ Λουΐζίδειον.

Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν.

Ὑμεῖς δέ, Κύριε Λουΐζίδη καὶ Κυρία Καλλιόπη, χαίρετε!

Ὁ Θεὸς ὁ ἀνυψώσας ὑμᾶς εἰς βαθμοὺς δυνάμεως καὶ πλούτου, ἀπαιτεῖ παρ' ὑμῶν νὰ πολλαπλασιάσητε τὸ τάλαντον. Εὖγε! Ἐποιήσατε εὐαγγελικὴν χρῆσιν τοῦ ἐμπιστευθέντος ὑμῖν ταλάντου. Εὖγε Δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς ἐπὶ πολλῶν Σε καταστήσω, λέγει πρὸς σὲ ὁ μισθαποδότης Θεός! Θὰ ἀκούσῃς δὲ καὶ ἐν τῇ Οὐρανίῳ Βασιλείᾳ α' Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου, ἐμοὶ ἐποιήσατε».

Οὐδεμία ἄλλη τέρψις ἢ ἡδονὴ θὰ ἠδύνη τὴν καρδίαν ὑμῶν τοσοῦτον, ὅσον ἡ ἐνθύμησις τοῦ ἀγαθοῦ, ὅπερ παρέχετε τῇ ὑμετέρᾳ πατρίδι. Ἡ εὐεργεσία ἔχει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀμοιβὴν αὐτῆς. Ἡ πατρὶς ὑμῶν σήμερον καυχᾶται καὶ σᾶς καμαρώνει, καὶ εὔχεται νὰ ἦσθε μακραίωνες καὶ νὰ φέρητε ἐς ἀεὶ τοιαύτην εὐγενῆ καὶ φιλάνθρωπον καρδίαν.

Ἡ Σχολὴ ὑμῶν θὰ κηρύττῃ αἰωνίως τὸ ὄνομά Σας, ὅπερ ἐνεχαράχθη χρυσοῖς γράμμασιν οὐχὶ ἐπὶ τοῦ λίθου, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν Συμπολιτῶν Ὑμῶν. Ἰδοὺ σήμερον περικυκλοῦσιν Ὑμᾶς πλῆθος καρδιῶν σκιρτωσῶν ὑπὸ χαρᾶς καὶ μία μόνη εὐχὴ ἐκπέμπεται πρὸς τὸν ὕψιστον, ἡ φωνὴ τῆς εὐγνωμονούσης Πατρίδος.

Θεὲ φύλαττε τὸν Χ'' Νικόλαον Λουΐζίδην καὶ τὴν Καλλιόπην.

Κραυγάσατε ὁμοφώνως.

Ζήτωσαν ἀμφότεροι.

Κατόπιν ὁ ἰατρὸς Β. Ι. Σαράφης, στὰς ἐν τῷ μέσῳ καὶ πρὸ τῶν Μ. Εὐεργετῶν, ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν καὶ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ προσεφώνησε τὰ ἑξῆς:

Ἐξοχώτατε Κύριε **Χατζῆ Νικόλαε Λουϊζίδη** *καὶ εὐγενὴς κυρία* **Καλλιόπη**.

Φιλόμουσος Ὁμήγυρι,

Ὁ ἐν Ἀθήναις Σύλλογος τῶν Μικρασιατῶν «Ἀνατολή», ὁ ὡς φωτοβόλος ἀστὴρ διὰ τῆς ἑαυτοῦ αἴγλης διαυλακῶν τὸν πνευματικὸν ὁρίζοντα ἁπάσης τῆς Μικρασιάτιδος χώρας, ὑπὸ τὴν προεδρίαν ῥέκτου καὶ ὀτηροῦ τῶν γραμμάτων σκαπανέως, τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Κυρίου **Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου**, *συνεργάτην ἔχοντος τὸν ἐν ἐπιστημονικῇ ἐπιδόσει διακεκριμένον Ἀσκληπιάδην καὶ ἡμέτερον συμπολίτην Κύριον* **Κωνσταντῖνον Γ. Λαμέραν**, *οὗτινος γνωστὰ εἶσι τὰ φιλοπάτριδα αἰσθήματα πᾶσι τοῖς ἐνθάδε παρισταμένοις, διαφλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου, ὅπως μετάσχῃ τῆς σεμνῆς ταύτης καὶ πνευματικῆς πανηγύρεως, καὶ ἀπολαύσῃ τῆς χαρᾶς, ἣν πάντες σήμερον χαίρομεν, εὐηρεστήθη διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 5258 καὶ χρονολογίαν 6 Ὀκτωβρίου τοῦ ἄρτι ἐκπνεύσαντος ἔτους ἐπισήμου αὐτοῦ γράμματος νὰ παράσχῃ ἐμοὶ τὴν τιμήν, ὅπως καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ παραστῶ ἐν τῇ πνευματικῇ ταύτῃ τῆς χώρας ἡμῶν πανδαισίᾳ, καὶ τῷ μὲν λαῷ τῆς Μάκρης συγχαρῶ διότι ἐκ τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ ἀνεφύη τοιοῦτον μεγάτιμον τέκνον, τούτῳ δὲ προσαγορεύσω τὰ προσήκοντα. Μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως καὶ χαρᾶς ἀφάτου ἀποδεχθεὶς τὴν τιμητικὴν ταύτην ἐντολήν, παρέρχομαι καὶ αὖθις ἐπὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο βῆμα καὶ ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου ἀπὸ καρδίας χαιρετίζων τὸν Μέγαν Εὐεργέτην Μάκρης — Λειβησίου, ἐξοχώτατον κύριον Χατζῆ Νικόλαον Λουϊζίδην, εὔχομαι ὅπως ὁ Ὕψιστος διατηρῇ αὐτόν τε καὶ τὴν εὐγενεστάτην σύζυγον αὐτοῦ κυρίαν Καλλιόπην ὑγιεῖς καὶ εὐδαίμονας πρὸς δόξαν καὶ εὔκλειαν τῆς τε Πατρίδος ἡμῶν καὶ τοῦ Γένους, ἡμᾶς δὲ καταστήσῃ ἀξίους τῶν χαρίτων, ὧν τυγχάνομεν ὑπ' αὐτῶν.*

Ἐν τέλει δὲ ἀνέγνω περικοπὴν ἐπιστολῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ τέως *μὲν Πισιδίας, νῦν δὲ Ἰωαννίνων, Σεβασμιωτάτου Κυρίου Γερασίμου*, δι' ἧς ἐντέλλεται αὐτῷ ἵνα συγχαρῇ ἐξ ὀνόματος Αὐτοῦ τὸν Μ. Εὐεργέτην Κύριον Χατζῆ Ν. Λουϊζίδην καὶ τὴν ἐρίτιμον σύζυγον αὐτοῦ Κυρίαν Καλλιόπην. Εἶτα ἐδόθη ὁ λόγος εἰς τὸν ἐν Λειβησίῳ Διευθυντὴν τῆς Σχολῆς κ. **Κυριακὸν Α. Τσακίρην** διὰ μακρῶν καὶ ἐν γλαφυρότητι γλώσσης ἀπαγγείλαντα τὰ ἑξῆς:

Πανηγυρικὴν ὄψιν ἔχει τῇ ἀληθείᾳ ἡ Μάκρη σήμερον. Ὀρθὴ καὶ ἀνάστατος ἐγένετο ἡ φίλη γείτων του Λιβήσιον. Ἀπερίγραπτος ἐνθουσιασμὸς ἐλαύνει τὰς καρδίας τῶν δύο τούτων Κοινοτήτων. Περίλαμπρον καὶ μεγάλην ἑορτὴν ἑορτάζει ἡ Μάκρη. Πανήγυριν ἔξοχον καὶ πρωτοφανῆ πανηγυρίζει ἡ Κοινότης αὕτη.

Ἡ Μάκρη τελεῖ ἤδη τὰ ἐγκαίνια τῆς Λουϊζιδείου Σχολῆς μετὰ τῆς λαμπρότητος καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐκείνης, μεθ' ἧς πρέπει νὰ χαιρετίζωνται, νὰ ἐγκαινιάζωνται τὰ μεγάλα, τὰ ὑψηλὰ ἔργα. Εὐφρόσυνον τὸ γιγνόμενον, πανηγύρεως ἀληθοῦς ἄξια καὶ μεγάλης ἡ ἡμέρα αὕτη. Τὴν ἡμέραν ταύτην καταγλαΐζει ἡ Α. Πανοσιότης ὁ πρωτοσύγκελλος **Διονύσιος**, *ὁ Πανοσιώτατος Πάππος ἡμῶν, ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Μάκρης καὶ Λιβησίου, μεθ' ὅλου τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Κλήρου. Τὴν ἡμέραν ταύτην καταστέφει ἡ Α. Ἐξοχότης, ὁ Προξενικὸς Πράκτωρ τῆς Γαλλίας κ.* **Ἱππόλυτος Καζίλης**, *ὁ θαυμαστὴς καὶ θιασώτης ἀείποτε πάσης γενναίας, πάσης εὐγενοῦς πράξεως. Τὴν ἡμέραν ταύτην καταλαμπρύνει ὁ ἀξιόλογος ὄντως διοικητὴς ἡμῶν* **Ὀσμὰν Νουρῆ Βέης**, *ὅστις διὰ τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ συμπεριφορᾶς ἔχει καταγοητεύσει τὸν τόπον ἡμῶν, καὶ ἔχει ἐπισύρει εἰς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν ἁπάντων ἡμῶν. Τὴν ἡμέραν ταύτην φαιδρύνουσιν ἅπασαι αἱ πολιτικαί, δικαστικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἡμῶν ἀρχαί, αἵτινες μετὰ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος ἀτενίζουσι τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας, τὰ ἔργα τῆς προόδου. Ἀπερίγραπτος εἶνε τῇ ἀληθείᾳ ἡ χαρὰ πάντων τῶν πανηγυριστῶν, βαθεῖα δὲ βαθυτάτη τυγχάνει ἡ συγκίνησις, ἥτις εἶνε διακεχυμένη ἐπὶ πάντας ἡμᾶς. Πλειότερον ὅμως ἐξ ἅλων ἡμῶν συγκεκινημένοι τυγχάνουσιν οἱ Μ. ἡμῶν εὐεργέται, οἱ κ. κ. ΚΑΛΛΙΟΠΗ καὶ Χ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ βλέποντες καὶ γνωρίζοντες ὅτι ἡ θεία Πρόνοια ἠξίωσεν αὐτοὺς νὰ ἴδωσι τὸν εὐλαβῆ πόθον αὐτῶν εἰς λαμπρὰν καὶ περικαλῆ πραγματικότητα ἀνυψούμενον.*

. . . . . .

Τὸ σοφὸν στόμα, φίλοι συμπολῖται, τοῦ σοφοῦ βασιλέως Σολομῶντος ἐν ταῖς Παροιμίαις αὐτοῦ εἶπέ ποτε τάδε «Ὁδὸς δικαιοσύνης

καὶ ἐλεημοσύνης εὑρήσει ζωὴν καὶ δόξαν.» Τὸ κῦρος καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ σοφοῦ τούτου ἀποφθέγματος τοῦ Σολομῶντος ἔρχεται ἡ ἱστορία διὰ πλείστων παραδειγμάτων ἐναργῶς καὶ σαφῶς νὰ ἐπιβεβαιώσῃ. Πάντες ὅσοι ἐβάδισαν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν λαμπράν, τὴν βασιλικὴν ὁδὸν τῆς Εὐποιΐας καὶ τῆς εὐεργεσίας, ἐκπληρώσαντες τὸ ὑψηλότερον τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων, οὗτοι ἀναμφιβόλως ἐδρέψαντο τοὺς ἀειθαλεῖς καὶ εὐώδεις στεφάνους τῆς ἀμαράντου καὶ ἀθανάτου δόξης, ἐπιβεβαιοῦντες τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ Σολομῶντος. Ἰδοὺ δὲ καὶ σήμερον παράδειγμα νέον, ζωηρόν, ζωντανόν, προβαίνει διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἅπαξ ἔτι τὴν ἀλήθειαν τούτων τῶν λόγων «ὁδὸς δικαιοσύνης καὶ ἐλεημοσύνης εὑρήσει ζωὴν καὶ δόξαν».

Οἱ Μεγάλοι ἡμῶν Εὐεργέται, Χ. Νικόλαος καὶ Καλλιόπη, διὰ ταύτης τῆς νέας αὐτῶν χορηγίας οὐ μόνον τὸ ἀθάνατον αὐτῶν ὄνομα μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς Πατρίδος ἡμῶν συνέδεσαν, ἀλλὰ καὶ θερίζουσι ταὐτοχρόνως ὅ,τι ἔσπειραν, ἀπολαύουσι δηλονότι γέρα ἀντάξια καὶ ἀντίρροπα τῶν μεγάλων αὐτῶν θυσιῶν, τὴν ἀγάπην τῶν συμπολιτῶν, τὴν τιμὴν τῆς Πατρίδος καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ὁλοκλήρου τοῦ Γένους.

Τίς εἶνε, Κυρίαι καὶ Κύριοι, τίς ὑπάρχει ἐν ἡμῖν, ὅστις ἀγνοεῖ ὅτι ὁ φιλογενὴς καὶ εὐεργετικὸς ἀνὴρ ἐκεῖνος, οὗ τὴν εὐγενῆ καρδίαν διαθερμαίνει καὶ διαφλέγει ὁ ἔρως τῆς Εὐποιΐας καὶ τῆς εὐεργεσίας δὲν τιμᾶται ὅταν ζῇ παρὰ πάντων καὶ πασῶν, καὶ ὅτι, ὅταν ἀποθάνῃ, δὲν ἐγγράφει τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὰς δέλτους τῆς ἀθανάτου ἱστορίας τῆς ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετηθείσης πόλεως; Ἰδοὺ ἀπόδειξις αὐταπόδεικτος, ἰδοὺ τὸ σεπτὸν τοῦ περιωνύμου καὶ ἀοιδίμου ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου Τουράπη, τοῦ πρώτου καὶ ἀρχαιοτάτου εὐεργέτου ἀμφοτέρων τῶν κοινοτήτων ἡμῶν, τοῦ Λιβησίου καὶ τῆς Μάκρης. Ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἀπόδειξις, οἱ Μ. ἡμῶν Εὐεργέται κ. κ. Καλλιόπη καὶ Χ. Νικόλαος, ὧν τὰ ὀνόματα τετιμημένα καὶ δεδοξασμένα θὰ ζῶσιν εἰς τὴν μνήμην τῆς Πατρίδος, εἰς τὴν μνήμην τῶν Σχολείων, εἰς τὴν μνήμην πάντων, οἵτινες καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς πολῖται ἔχουσιν εὐεργετηθῇ.

Οἱ τρόφιμοι τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν, τὰ ζῶντα καὶ ἔμψυχα ἐκεῖνα ἐκπαιδευτήρια, οἵτινες τὰ ζωήρρυτα τῆς Παιδείας νάματα ἐν

Ἀθήναις ἤντλησαν, ὧν πρῶτος εὐδοκίμως τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἀποπερατώσας τυγχάνει ὁ ἐλλόγιμος κ. Παρασκευᾶς Ἐλευθερίου ὁ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ παρέχων ἤδη εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἐκπαιδευσάντων καὶ μορφωσάντων αὐτόν, μήπως οἱ τρόφιμοι οὗτοι, λέγω, δὲν φέρωσι βαθύτατα ἐρριζωμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τὸ αἴσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης, καὶ μήπως δὲν θὰ ἔχωσιν εἰς τὸ στόμα αὐτῶν πάντοτε μετὰ σεβασμοῦ καὶ μετὰ ἐγκωμίων τὸ ἀθάνατον ὄνομα τῶν ἑαυτῶν εὐεργετῶν καὶ τῶν Μεγάλων τῆς Πατρίδος Εὐεργετῶν;

*Ἡ φερώνυμος αὕτη Σχολή, ἡ Λουϊζίδειος αὕτη Σχολὴ τῆς Μάκρης, ἥτις ὡς χρυσοῦν πλαίσιον προβάλλει σήμερον νὰ πλαισιώσῃ τὰ ἐν Λιβησίῳ μέχρι τοῦδε ἀνεγηγερμένα ἐκπαιδευτήρια, καὶ ἥτις ὑπερέβαλε καὶ ὑπερέβη ἅπαντα κατά τε τὸ μέγεθος, τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἡ Σχολή, λέγω, αὕτη, ἐν ᾗ ἡ Μακρηνὴ νεότης ἐκπαιδευομένη θὰ πληροῖ τὰς τάξεις τῆς ἡμετέρας κοινωνίας μετ' οὐ πολὺ πολιτῶν μεμορφωμένων καὶ ἀνεπτυγμένων, μήπως ὡς κῆρυξ τρανόφθογγος καὶ ὡς σάλπιγξ πολύφθογγος δὲν θὰ παραδίδῃ τὰ ὀνόματα τῶν Εὐεργετῶν ἡμῶν εἰς τὴν γενικὴν συμπάθειαν καὶ ἐκτίμησιν, καὶ δὲν θὰ διασαλπίζῃ ἀπὸ τῶν δωμάτων αὐτῆς νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὅτι ὁ ἐξοχώτατος κ. **Λουϊζίδης Πασσᾶς** ὑπάρχει ὁ ἀπὸ μηχανῆς θεὸς, ὁ ἐξαγαγὼν ἐκ τῆς ἀδιεξόδου ἀμηχανίας καὶ ἀπορίας ἀμφοτέρας τὰς ἀδελφὰς Κοινότητας, τό τε Λιβήσιον καὶ τὴν Μάκρην, καὶ ὁ ἀγωνιζόμενος, ἱδρύων Σχολεῖα, νὰ ἐξαγάγῃ τὸ Γένος ἡμῶν ἀπὸ τῆς δεινῆς θέσεως, τῆς πενίας καὶ τῆς ἀθλιότητος, νὰ ἀναπτύξῃ δὲ καὶ μορφώσῃ τὴν πατρίδα τοῦ βασιλέως Γλαύκου καὶ τοῦ σοφοῦ μιάντεως Ἀριστάνδρου;*

. . . . . .

Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα διαλογιζόμενος ἐμνήσθην τοῦ ἀθανάτου σοφοῦ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, εἰπόντος ἀξιωματικῶς «ὁ ἀνοίγων ἐν Σχολεῖον, κλείει ἑκατὸν φυλακάς.» Ἐὰν λοιπόν, εἶπον τότε κατ' ἐμαυτόν, ὁ ἀνοίγων ἓν Σχολεῖον, κλείει ἑκατὸν φυλακάς, καὶ ἀποβαίνῃ οὕτω εὐεργετικὸς καὶ ὠφέλιμος εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ὁ ἱδρύσας ἐν Λιβησίῳ καὶ ἐν Μάκρῃ τέσσαρα Σχολεῖα, ἅτινα ὡς φάροι τηλαυγεῖς θὰ φωτίζωσι τὴν νεότητα ἀμφοτέρων τῶν Κοινοτήτων τούτων εἰς τὴν ἀκανθώδη καὶ ὀκολιὰν τῆς βιοπάλης ὁδόν, δὲν δικαιοῦται νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν ἀπο-

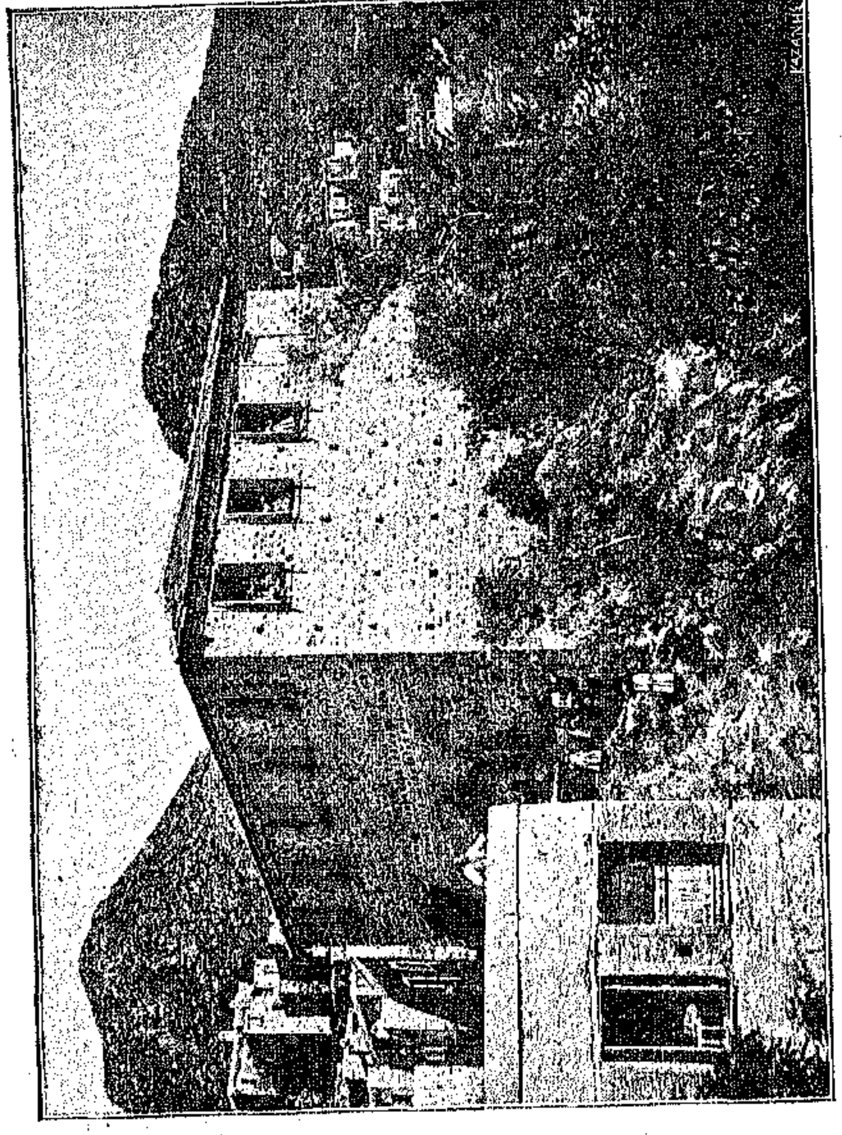

Τὸ ἐν Λιβισίῳ Λουϊζίδειον Παρθεναγωγεῖον.

θέωσιν καὶ τὴν λατρείαν ἡμῶν ἰδίᾳ καὶ εἰς τὴν ἐκτίμησιν ὅλης τῆς ὁμογενείας καθόλου;

Πανοσιώτατε Πρωτοσύγκελλε, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, φιλόμουσοι Κυρίαι καὶ Κύριοι, τὰ Σχολεῖα εἶνε ἡ μόνη παρηγορία, ἣν ἀφῆκεν ἡμῖν ἡ σκληρὰ εἱμαρμένη. Ἐν τοῖς Σχολείοις ἀντλεῖται τὸ ἠθικὸν σθένος κατὰ τῆς δυσπραγίας καὶ τῆς ἀθλιότητος. Ἐντεῦθεν, ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου χώρου μέλλει ποτὲ νὰ ἀναπηδήσῃ ἡ θεὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς φρονήσεως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ θεὰ τῆς ἀρετῆς, μεταλαμπαδεύουσα διὰ τοῦ πυρσοῦ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας, τὴν συνείδησιν τῆς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως ἡμῶν, τὴν συνείδησιν τῆς προτέρας ἀκμῆς καὶ δόξης, ἣν εἶχεν, ἡ κοινότης ὅτε τὰ ἡνία πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἦσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁμογενῶν συμπολιτῶν ἡμῶν, ὑλικῶς καὶ πνευματικῶς προεξαρχόντων.

Τὸ Σχολεῖον λοιπὸν πρέπει νὰ ἦνε τὸ ὑποκείμενον τῆς μερίμνης οὐ μόνον τῶν Μεγάλων ἡμῶν Εὐεργετῶν, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου ἔχοντος συνείδησιν τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ καταγωγῆς καὶ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ μεγαλείου. Τὸ Σχολεῖον πρέπει νὰ ἦνε τὸ ἱερώτερον κέντρον τῶν μεγάλων αὐτοῦ πόθων, τὸ ὄνειρον τῶν χρυσοπτέρων ἐλπίδων, τὸ προσφιλέστατον αὐτοῦ ἴνδαλμα. Ἐξ αὐτοῦ ἡμέραν τινὰ θὰ ἀναπηδήσῃ ἡ γνῶσις τοῦ καθήκοντος, τοῦ δικαίου, τοῦ ἀληθοῦς, τῆς ἀρετῆς, τῆς προόδου, τῆς ἀγάπης, τῆς εὐτυχίας. Ἡ σφῦρα τοῦ Σχολείου κέκληται νὰ παρασκευάσῃ ἀνθρώπους, ἀγαπῶντας τὴν ἑαυτῶν πατρίδα περισσότερον ἢ ἑαυτούς, μέχρις αὐταπαρνησίας, καὶ ἡ αὐτὴ σφῦρα θὰ θραύσῃ τὰς ἁλύσεις τῶν φυλακῶν, καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου, θὰ κλείσῃ αὐτὰς καὶ θὰ παραδώσῃ εἰς ἀχρηστίαν.

Μεγάλη, ὡς βλέπομεν, εἶνε ἡ δύναμις τοῦ Σχολείου καὶ ὕψιστος τυγχάνει ὁ προορισμὸς αὐτοῦ, ὅταν τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ ἐπιδιώκῃ τὴν ἕνωσιν πάντων ἡμῶν, καὶ ὅταν τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶνε νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι πάντες ὅσοι ἐκαθέσθημεν εἰς τὰ βάθρα αὐτοῦ ἀποτελοῦμεν μίαν οἰκογένειαν, ἔχομεν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπόν, νὰ εὐτυχήσωμεν ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς, καὶ ὅτι ταύτην τὴν εὐχὴν εὔχεται διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἀδιαλείπτως, ὁσάκις τὴν θείαν καὶ ἱερὰν ἱεροτελεστίαν τῆς ἀδελφότητος, τῆς ἀγάπης, τῆς ἰσότητος, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς προόδου ἐπιτελῇ.

. . . .

Κατάλληλος αὔθις ἡ ἡμέρα, ὑψίστης σημασίας ἡ ἑορτὴ ἡ παροῦσα καὶ ἂς μὴ παρέλθῃ ἀνωφελής· ἤλθωμεν, εἰς ἀνάμνησιν αὐτῆς, ἤδη ἡμεῖς οἱ πατέρες, οἱ ἀδελφοί, οἱ υἱοί, τὴν θείαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν νὰ τελέσωμεν τῆς συμφιλιώσεως, τῆς ἀγάπης, ἥτις εἶνε ἡ κυριωτάτη φρουρὸς τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἐθνῶν, ἐὰν θέλωμεν νὰ καταλάβωμεν ἐξαιρετικὴν θέσιν καὶ εὔσημον μεταξὺ τῶν γειτόνων Κοινοτήτων. Καταμάθωμεν καὶ ἀναλογισθῶμεν ὅτι πάντα τὰ μεγάλα ἔργα τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ νοσοκομεῖα, τὰ Σχολεῖα, αἱ ἐκκλησίαι, εἶνε καρποὶ ἁγλαοὶ τοῦ ζωοποιοῦ δένδρου τῆς ἀγάπης. Τὴν κραταιὰν ἀσπίδα τῆς ἀγάπης περιβεβλημένοι οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἔδρασαν, ἐμεγαλούργησαν, ὑπερεπλούτησαν καὶ διεβίωσαν χρώμενοι τοῖς δεσπόταις αὐτῶν ὡς θήταις καὶ εἴλωσιν. Ἤλθωμεν λοιπόν, ἀνακράξωμεν «Ὅσοι Κατηχούμενοι προέλθετε» τὸ ῥῆμα τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας. «Ὅσοι Κατηχούμενοι προέλθετε». Ναὶ προελθέτωσαν οἱ κακοί, οἱ φθονεροί, οἱ ἄπληστοι, οἱ ἀδιάφοροι, οἱ ἐγωϊσταί, οἱ αὐτολάτραι, καὶ ἂς ἑνωθῶμεν οἱ ἐπίλοιποι, ἂς μιμηθῶμεν τοὺς πατέρας τοὐλάχιστον ἡμῶν, οἵτινες διὰ τῆς συνεργασίας καὶ τῶν δωρεῶν αὐτῶν ἀνήγειραν ἐκ θεμελίων ναοὺς ὡραίους καὶ μεγαλοπρεπεῖς, διττῶς ἤδη ἡμᾶς εὐεργετοῦντας, ἀφ' ἑνὸς μὲν διδάσκοντας τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἡμῶν καθήκοντα, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέχοντας ἡμῖν ἐτήσιον εἰσόδημα ἐπαρκὲς πρὸς συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν καταστημάτων.

. . . . . .

Ἡ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τῶν Μουσῶν παιδευομένη νεολαία τῆς Μάκρης ἓν μέλημα θὰ ἔχῃ, νὰ φανῇ ἀξία τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, ἀξία τῶν θυσιῶν παντὸς φιλομούσου, καὶ μίαν μόνην σκέψιν πῶς νὰ ἀναδειχθῇ ἄξία τῶν θυσιῶν καὶ τῶν πατρικῶν μεριμνῶν τῶν Μεγάλων ἡμῶν Εὐεργετῶν κ.κ. **Καλλιόπης** *καὶ* **Χ. Νικολάου.** *Ἡ σκέψις αὕτη καὶ ἡ φροντὶς θὰ ἦνε πάντοτε εἰς τοὺς διδασκομένους καὶ διδαχθησομένους αἱ δύο φωτειναὶ λαμπάδες, αἵτινες θὰ φωτίζωσιν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῆς λύσεως τῶν ποικίλων προβλημάτων τοῦ βίου. Πάντες οὗτοι μελετῶντες τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου θὰ ἔχωσιν ὁδηγὸν τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθόν, τὰ ἔργα τῶν Μεγάλων ἡμῶν Εὐεργετῶν, καὶ δὲν θὰ ὀκνῶσι νὰ ζήσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν, δὲν θὰ βραδύνωσι νὰ σκεφθῶσι τὴν σκέψιν αὐτῶν καὶ νὰ μιμηθῶσι τὰ ἔργα αὐτῶν, πρατόντων τὸ ἀγαθὸν κατὰ καθῆκον καὶ οὐχὶ*

κατ' ἀνάγκην, ἀγαπώντων τὴν ἑαυτῶν πατρίδα μέχρι θυσίας καὶ αὐταπαρνησίας, διότι διέγνωσαν καὶ κατενόησαν, ὅτι ἐν τῇ ἀγάπῃ ταύτῃ κορυφοῦται ἡ ἀνθρωπίνη τελειότης· τούτων τὴν φιλοπατρίαν μιμηθῶμεν πάντες. Ἂς γείνωμεν φιλοπάτριδες καὶ δὴ ἐν τοῖς κρισίμοις τούτοις καιροῖς· ἂς γείνωμεν φιλοπάτριδες μέχρι φανατισμοῦ, μέχρι ψυχώσεως, ἐνθυμούμενοι ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ὀνομαζώμεθα ἀπόγονοι τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Λεωνίδου, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Παλαιολόγου, ἐν ὅσῳ δὲν ἔχομεν συνείδησιν τῆς εὐγενοῦς ἡμῶν καταγωγῆς, ἐν ὅσῳ δὲν τιμῶμεν τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγγέλων, ἣν λαλοῦμεν, καὶ ἐν ὅσῳ ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία ἡμῶν δὲν φέρεται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προγράμματος τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐπὶ τῆς σημαίας Αὐτοῦ, τῆς κυματιζούσης ἐπὶ τῶν πέντε Ἠπείρων ἔχει ἀναγράψει τὰς λέξεις ταύτας «Πίστις, Ἐλπίς, Ἀγάπη».

Ὅταν δὲ θεία συνάρσει καὶ ἐπινεύσει κατανοοῦντες, ὅτι τὸ προγραμματικὸν ἡμῶν συμβολικὸν κατοικεῖ ἐν τῇ πίστει, τῇ ἐλπίδι, τῇ ἀγάπῃ, τῇ συμπράξει, τῇ ἀλληλοβοηθείᾳ, τῇ ὁμονοίᾳ, καὶ τῇ ὁμοφροσύνῃ, ἑνώσωμεν οἱ πάντες τὰς δυνάμεις ἡμῶν, ὁ μὲν τὰς ὑλικάς, ὁ δὲ τὰς ἠθικὰς πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὴν ὠφέλειαν ἑνὸς ἑκάστου καὶ πάντων ἡμῶν, τότε καὶ μόνον τότε ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῶν Κοινοτήτων θὰ δικαιώμεθα νὰ καλώμεθα ἄξιοι ἀπόγονοι τῶν ἡμετέρων προγόνων καὶ ἄξιοι ὀπαδοὶ Ἐκείνου, ὅστις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐθυσίασεν ἑκουσίως ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας· τοῦτο εἶνε τὸ καθῆκον παντὸς Χριστιανοῦ, τοῦτο εἶνε τὸ πρόγραμμα παντὸς φιλοπάτριδος καὶ φιλοπροόδου, τοῦτο εἶνε ὁ σκοπός, δι' ὃν ἱδρύεται τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο κτίριον, ἐν ᾧ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀντηχῇ πάντοτε τὸ κήρυγμα τῆς ζωῆς καὶ προόδου τῆς ὑμετέρας Κοινότητος, ὦ φίλοι γείτονες Μακρηνοί.

Διὰ νὰ διαδοθῇ ὅμως τὸ κήρυγμα τοῦτο κατὰ πάσης κακίας, κατὰ πάσης διαφθορᾶς, διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ μεγαλόφρον τοῦτο κήρυγμα, ὅπερ ἁγνίζει καὶ καθαίρει τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπὸ παντὸς ρύπου καὶ λύθρου, ἀπαιτεῖται νὰ δημιουργηθῶσι κεφαλαὶ καὶ καρδίαι κλῆται καὶ ἐκλεκταί, καὶ τοιαῦται θὰ ἦσθε, Σεῖς ὦ νέα γενεὰ τῆς γείτος Κομοπόλεως. Δεῦτε λάβετε φῶς ἐντεῦθεν, φωνεῖ πρὸς ὑμᾶς ἡ Μεγάλη ἡμῶν Εὐεργέτις κ. **Καλλιόπη.** *Δεῦτε λάβετε*

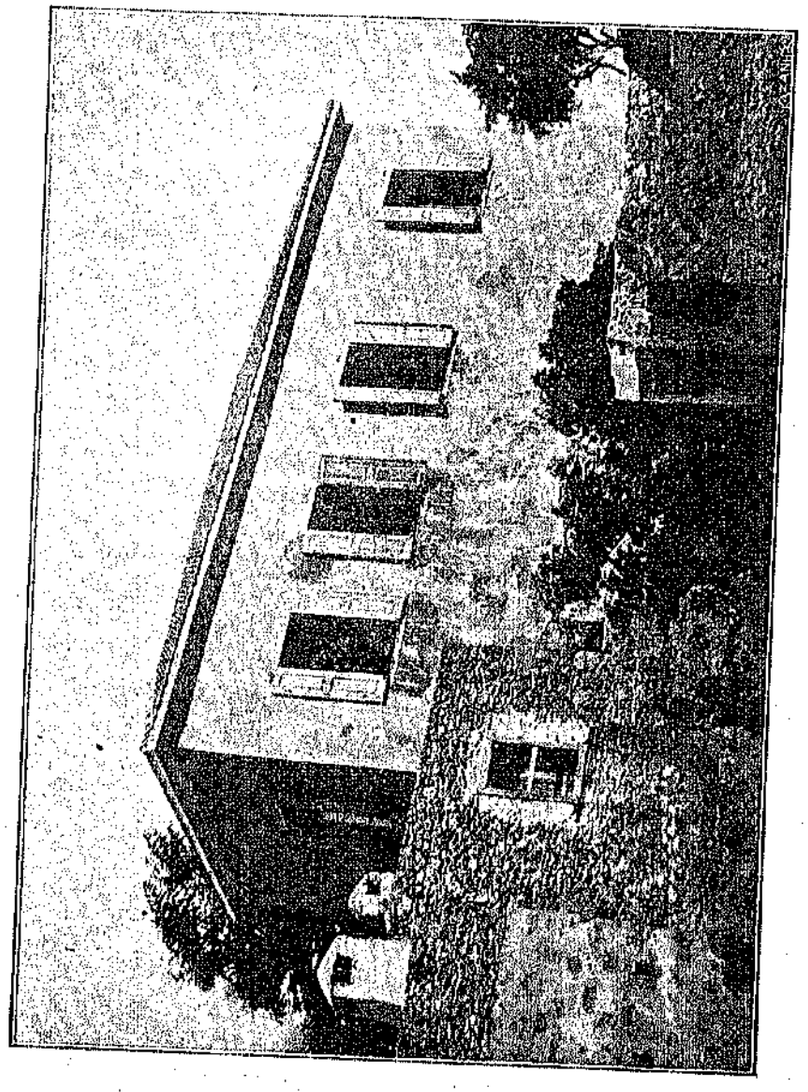

Τὸ ἐν Λιβισίῳ Λουϊζίδειον Ἀρρεναγωγεῖον.

φῶς, φωνεῖ πρὸς ὑμᾶς ὁ Μ. ἡμῶν Εὐεργέτης **Χ. Νικόλαος**, καὶ τὸ φῶς τοῦτο τὸ ἄπλετον ἔστω τὸ φωτίζων καὶ διευθύνον πᾶσαν σκέψιν καὶ πᾶσαν πρᾶξιν ὑμῶν.

Ἀπαντῶν, Φιλόμουσοι Κυρίαι καὶ Κύριοι, ὁ ἀοίδιμος ἡμῶν διδάσκαλος Μ. Μουσαῖος, ὁ τὰς βάσεις παρ' ἡμῖν τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὡς ἄλλος Κάδμος, θέσας, καὶ ὁ εὐτυχήσας δύο γενεὰς ὁλοκλήρους νὰ διδάξῃ εὐδοκίμως, ἀπαντῶν, λέγω, τῇ 25 7βρίου 1889 εἰς προσφώνησίν μου, ὅτε ἐξ εὐγνωμοσύνης δικαίας ἡ Σχολὴ προέπεμπεν αὐτὸν εἰς Ἀθήνας ἀπερχόμενον, ἕνεκεν τῆς διασαλευθείσης πολυτίμου ὑγιείας αὐτοῦ, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων προσέθηκε καὶ ταῦτα τὰ ἀξιομνημόνευτα καὶ βαρυσήμαντα ῥήματα, ἅτινα ἀναμιμνήσκω ὑμᾶς, τὸ μὲν διότι ἐπηλήθευσαν ἤδη, καίτοι πρὸ δεκαεπταετίας ἐρρήθησαν, τὸ δὲ διότι εἶνε ἱκανὰ νὰ δώσωσιν ὑμῖν τὴν εἰκόνα τοῦ Μεγάλου διδασκάλου, ὡς μετωνόμασεν αὐτὸν ὁ λαός, πρὸς διάκρισιν, τοῦ προμάχου τούτου τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Ἰδοὺ δὲ οἱ λόγοι τοῦ σοφοῦ ἡμῶν Διδασκάλου «Κοινωνία φέρουσα ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἷος ὁ ἐλλόγιμος ἡμῶν καθηγητὴς κ. Λουΐζος Ἠλιοῦ, ὁ διὰ τῆς φιλοσοφικῆς αὐτοῦ Ἠθικῆς τότε μὲν φήμην πανελλήνιον, νῦν δὲ διὰ τὴν πολυετῆ καὶ ἀγλαόκαρπον αὐτοῦ διδασκαλίαν ἐν τῷ Ροβερτείῳ Γυμνασίῳ καὶ Εὐρωπαϊκὴν προσκτησάμενος φήμην, καὶ πλουσίους οἷος ὁ ἐνδοξότατος, νῦν δὲ ἐξοχώτατος Μέγας Εὐεργέτης ἡμῶν κ. Χ. Νικόλαος Λουϊζίδης, φέρει ἐν ἑαυτῇ τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς, τῆς ὑπάρξεως, τῆς προόδου καὶ οὐδέποτε παύσεται καρποφοροῦσα καὶ θάλλουσα».

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἀοιδίμου Διδασκάλου, εἰσέδυσαν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τῶν Μεγάλων ἡμῶν Εὐεργετῶν, τῆς Εὐγενεστάτης κ. Καλλιόπης καὶ τοῦ ἐξοχωτάτου κ. Χ. Νικολάου, καὶ ἰδοὺ εἰς τὰ εὐρέα καὶ μεγαλοπρεπῆ τοῦ Λιβησίου ἐκπαιδευτήρια προστίθεται τὸ παρὸν καλλιθέμεθλον καὶ ὑψηρεφὲς τῶν Μουσῶν μέλαθρον, οὗ τὰ ἐγκαίνια τελοῦμεν καὶ πανηγυρίζομεν σήμερον.

Μεγάλης ἑορτῆς ἀξία τῷ ὄντι ἡ παροῦσα ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ Πλοῦτος τείνει χεῖρα εὐεργετικήν, ἀδελφικὴν πρὸς τὴν Παιδείαν, ἵνα ἐν συμμαχίᾳ ἀγωνισθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν καὶ ἀπεργά-

σωνται τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀναμόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ. Ἐσκύρτησα τῇ ἀληθείᾳ ἐν ἀγαλλιάσει, ὅτε εἰς τὰ ὦτά μου προσέπεσεν ἡ ἀγγελία τῶν ἐγκαινίων, διότι μοὶ παρουσιάζετο ἡ εὐκαιρία νὰ χύσω κἀγὼ σπουδὴν εὐγνωμοσύνης μεταξὺ τῶν τόσων καὶ τόσων τῆς ἑορτῆς ταύτης ρητόρων, καὶ αἴσθημα ἁγνόν, ἁγνοῦ, ἁγίου ἐνθουσιασμοῦ διέδραμε τὸ σῶμά μου, διότι μοι παρεσχέθη ἡ ἀφορμὴ νὰ προσφέρω ἐγκώμια νόμιμα καὶ νὰ πλέξω ἐπαίνους δικαίους πρὸς τοὺς Μ. ἡμῶν Εὐεργέτας, οἵτινες διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν τούτων ἀποδεικνύουσιν ὅτι εἶνε δύο καρδίαι καὶ δύο διάνοιαι ἓν ὁμονοίᾳ καὶ ὁμοφωνίᾳ ἀσχολούμεναι μετ' ἀφοσιώσεως εἰς ἔργα ὑψηλά, εἰς ἔργα φιλογενῆ, δι' ὧν συνεχίζονται τὰ παραδείγματα καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐνδόξου οἰκογενείας τοῦ ἡμετέρου Γένους.

Ἡ τρισένδοξος αὕτη οἰκογένεια, ἡ Μ. τῶν μεγάλων Εὐεργετῶν οἰκογένεια, περιλαμβάνουσα γίγαντας τοὺς Ζωσιμάδας, τοὺς Καπλάνας, τοὺς Ζάππας, τὸν Συγγρὸν, τὸν Μαρασλῆν, τὸν Ἀβέρωφ, ἀνοίγει ἤδη τὰς ἀγκάλας αὐτῆς διὰ νὰ περιβάλῃ τοὺς ἡμετέρους, τὴν **Καλλιόπην** *καὶ τὸν* **Χ. Νικόλαον** *τὸ παράδειγμα ἐκείνων ἐλάλησεν εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἡμετέρων, οἵτινες ἐσκόρπισαν τὰ νάματα τῆς Ποιδείας, καὶ ἔρριψαν τὸ φῶς εἰς τὰ βαθύτατα σκότη τῆς ἀμαθείας. Καὶ μὴ ἔχητε τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ σταθῶμεν ἔως ἐδῶ. Ὁ ἐνθουσιασμὸς γεννᾷ ἐνθουσιασμόν, καὶ ἡ εὐεργεσία γεννᾷ εὐεργεσίαν. Τὸ παράδειγμα τοῦ Λουϊζίδου ἐπέσυρεν ἤδη τὸ παράδειγμα τοῦ κ. Βασιλειάδου, καὶ τούτου τὸ παράδειγμα ἀναμφιβόλως θὰ ἀκολουθήσωσιν ἄλλοι καὶ πολλοί . . . Ὦ, πόσον εὐτυχῆ εἶνε τὰ ἔθνη καὶ οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι, ὧν ἡ Ποικίλη Στοὰ καὶ ὧν τὸ Πάνθεον παρουσιάζει πληθὺν εἰκόνων, προτομῶν καὶ ἀνδριάντων, ἐγειρομένων πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἀφιέρωσαν τὸν πλοῦτόν των, τὴν ζωήν των διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ὁμοίων των.*

Αἱ θυσίαι καὶ ὁ ἐνθουσιασμός, τὰ δύο ταῦτα, ἅτινα ἀεἰποτε διέκριναν τὴν ἀριστοτόκον ἡμῶν φυλὴν καὶ ὡδήγησαν εἰς ἔργα ἀρίζηλα καὶ θεσπέσεια, ἐπέλαμψον ἤδη καὶ μεταξὺ ἡμῶν διὰ τῶν Μ. ἡμῶν Εὐεργετῶν. Ἡ ὑψηλὴ καὶ θερμὴ ἀντίληψις τῶν πρὸς τὴν Πατρίδα καθηκόντων αὐτῶν, ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ ἡγεμονικὴ αὐτῶν μεγαλοδωρία, ἡ ἐξιδανίκευσις τοῦ πλούτου αὐτῶν, δικαίως πάνυ καὶ ὡς ἔδει, ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὑπὸ τῆς

Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ τῶν Πατριαρχίων, καὶ τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν, καὶ ἐπέσπασαν ἐφ' ἑαυτῶν τὴν δικαίαν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψιν ἁπάντων αὐτῶν, οἵτινες ἔσπευσαν διὰ πολυτίμων καὶ βαρυσημάντων σημάτων νὰ κοσμήσωσι τὰ φιλογενῆ καὶ γενναιόδωρα στήθη τοῦ Εὐεργετικοῦ τούτου ζεύγους. Ὁ φιλόλαος καὶ φιλοπρόοδος ἡμῶν ἄναξ Σουλτὰν Ἀπτοὺλ Χαμὶτ Χάν, ἐτίμησεν αὐτοὺς διὰ τοῦ βαθμοῦ Ζαλισέ, καὶ Μουϊτεμαΐζ. Ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἐτίμησεν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἀργυροῦ σταυροῦ, τὸ Πατριαρχεῖον διὰ Πιττακίου συνοδευομένου ὑπὸ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἀπείρων καὶ ὁλοθέρμων, καὶ ὁ Σύλλογος τῶν Μικρασιατῶν διὰ τοῦ διπλώματος τοῦ Μεγάλου Εὐεργέτου. Εἰλικρινῶς ὁμολογοῦμεν χάριτας εἴς τε τὸν ἡμέτερον Ἄνακτα, τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὸν Σύλλογον, διότι γινώσκουσι νὰ ἀνταμείβωσιν ἐπαξίως τοὺς ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ὁμοίων των.

Ἡγούμενοι δὲ νῦν τὸν χρόνον εὔθετον ἱκετεύομεν τὸν ἡμέτερον ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον κ. Διονύσιον καὶ παρακαλοῦμεν τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Συλλόγου κ. Β. Γ. Σαράφην καὶ τὸν ἐνδοξότατον διοικητὴν ἡμῶν Ὀσμὰν Νουρῆ Βέην, ἵνα καταστῶσι διερμηνεῖς τῆς εἰλικρινοῦς Πίστεως καὶ τῆς ἀϋδίου εὐγνωμοσύνης ἀμφοτέρων τῶν Χριστιανικῶν Κοινοτήτων, τοῦ Λιβησίου καὶ τῆς Μάκρης πρός τε τὴν Α. Α Μεγαλειότητα, τὸν κραταιότατον ἡμῶν **Ἄνακτα Σουλτὰν Ἀπτοὺλ Χαμὶτ Χὰν** *τὸν Β'., πρὸς τὸ προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν καὶ διὰ τοῦ Σεβασιωτάτου Μητροπολίτου ἡμῶν Κωνσταντίνου πρὸς τὴν Α. Θειοτάτην, Π. Ἰωακεὶμ τὸν Γ'., ὧν τὰ ἔτη εἴησαν πάμπολλα καὶ πανευδαίμονα. Τὸ λαμπρὸν παράδειγμα τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἔχοντες ἡμεῖς, οἱ ἰδίᾳ εὐεργετηθέντες, ὃς ἀμιλλώμεθα πῶς νὰ ὑπερβάλωμεν πάντας καὶ πῶς νὰ φανῶμεν κατὰ τὴν εὐγνωμοσύνην μεγαλόδωροι μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ δὲ οἱ Μ. ἡμῶν Εὐεργέται καὶ ζῶντες μὲν πρέπει νὰ τιμῶνται καὶ νὰ γεραίρωνται, νὰ προβάλλωνται δὲ καὶ μετὰ θάνατον εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους, ὡς παράδειγμα, διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ καταμάθωμεν καὶ νὰ κατανοήσωμεν ὅτι ἐπιβάλλεται ἡμῖν νὰ ἐνεργήσωμεν δι' εἰδικῆς ἐπὶ τοῦτο ἐπιτροπῆς ἐράνους ἑκουσίους, ὡς ἐγένετο ἤδη ἐν Λιβησίῳ πρὸς ἀνέγερσιν μνημείου εἰς τιμὴν τοῦ ἐνδόξου τῆς Μούσης θρέμματος, τοῦ ἀοιδίμου ἡμῶν Δι-*

δασκάλου Μουσαίου, ὅπως ἱδρύσωμεν εἰς εὔκαιρον καὶ κατάλληλον χρόνον τὰς μαρμαρίνους προτομὰς τῶν Μεγάλων ἡμῶν Εὐεργετῶν εἰς ἔνδειξιν τῆς γενικῆς ἡμῶν ἀγάπης, τοῦ καθολικοῦ ἡμῶν σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀμεριστου ἡμῶν τιμῆς καὶ ἐκτιμήσεως.

Αἱ προτομαὶ τῶν Μεγάλων ἡμῶν Εὐεργετῶν ἑκατέρωθεν τοῦ μετώπου τοῦ περιφήμου τούτου κτιρίου ἱδρυόμεναι ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ ἐξαγγέλλωσι τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν παρορμῶσαι τοὺς βλέποντας πάντας πρὸς μίμησιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ παραδίδωσι τὰ προσφιλῆ αὐτῶν ὀνόματα εἰς τὴν ἀθανασίαν, ἵνα μὴ ἐκλείψῃ ἡ αἴγλη τῶν κλεινῶν τούτων ὀνομάτων, ὅταν τὸ ῥεῦμα τοῦ χρόνου ὀπίσω ἀφήσῃ καὶ ταῦτα, ἀλλ' ἵνα πετᾷ εἰς τοὺς αἰῶνας τὸ ὄνομα τῆς **Καλλιότης** καὶ τὸ ὄνομα **Χ. Νικολάου** ἡνωμένον μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Μάκρης καὶ τοῦ Λιβησίου.

Οἱ μαθηταί, οἱ ἐπισκέπται καὶ πάντες οἱ παρερχόμενοι ἔξωθεν βλέποντες τὰς προτομὰς τῶν Μεγάλων ἡμῶν Εὐεργετῶν θὰ ἀποκαλύπτωνται ἐνώπιον αὐτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἐκπεπληγμένοι θὰ λέγωσι καὶ θὰ ἐπαναλαμβάνωσι πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἕκαστος: Ἰδοὺ τὸ ἔπαθλον καὶ τὸ γέρας τῶν μεγάλων Εὐεργετῶν· Ἰδοὺ ὁ ἀληθὴς θρίαμβος τῶν ἀριστέων ἀνδρῶν. Ἰδοὺ βραβεῖον τῆς πραγματικῆς ἀξίας. Ἰδοὺ τὸ ἀριστεῖον τῆς ἀκραιφνοῦς καὶ φλογερᾶς φιλοπατρίας. Ἰδοὺ ἡ ἄφθιτος, ἡ ἀμάραντος, ἡ ἀειθαλὴς δόξα. Ἰδοὺ ἡ αἰωνιότης, ἡ ἀθανασία.

Τὸν Διευθυντὴν τῆς ἐν Λειβησίῳ Σχολῆς κατελθόντα τοῦ βήματος διεδέχθη ὁ Διδάσκαλος τῆς Ἰσραηλιτικῆς παροικίας Ἠλίας Τουργέλ ὅστις προσεφώνησε τὰ εἰκότα Γαλλιστὶ ὡς ἑξῆς, ἐν μεταφράσει.

(Ἐν μεταφράσει ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Κυρίαι, Κύριοι.

Ἡ ἐπιτροπεία τῆς ἡμετέρας Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος μοὶ ἀναθέτει νὰ ὁμιλήσω ἐν ὀνόματι αὐτῆς καὶ πάντων τῶν μελῶν της διὰ νὰ Σᾶς εὐχαριστήσω διότι μᾶς κατεστήσατε μετόχους εἰς τὸν σεβασμὸν ὃν ἀποδίδει σήμερον εἰς τὸν φιλάνθρωπον τὴν Αὐτοῦ ἐξοχότητα Χατζῆ-Νικόλαον Λουϊζίδην ἐπὶ τῇ γενναιοδωρίᾳ τοῦ εὐρέος τούτου χώρου, ὃν ἐποιήσατο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητά του καὶ οὗ τὰ ἐγκαίνια ἑορ-

τάζομεν σήμερον. Ἐν πρώτοις ἐξαιτοῦμαι τὴν μεγάλην Σας προσοχὴν ἐπί τινα λεπτά· μὴ δυνάμενος νὰ ἐκφρασθῶ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου μου ἐκφράζομαι εἰς τὴν Γαλλικὴν, ἥτις εἶναι μὲν ξένη ἀλλ' ἀρκούντως γνωστή.

Ἡ παρουσία ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν, τῶν Ἀρχῶν καὶ πάντων τῶν μελῶν τῆς Ἑβραϊκῆς Κοινότητός μας μαρτυρεῖ ἀναμφιβόλως τὸ μέγα ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἀποδίδομεν εἰς τὸ ἅγιον τοῦτο ἔργον καὶ τὸ ὁποῖον πάνυ δικαίως δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν δημοτελές, ἀποβλέποντες εἰς τὸ ὅτι ὁ Κύριος Λουϊζίδης, ὃν τιμῶμεν διὰ τὴν εὐμενῆ μεγαλοδωρίαν του, εἶναι φίλος εἰλικρινὴς πασῶν τῶν φυλῶν, καθόσον εἰς πλείστας περιστάσεις ἀπέδειξε τὸν μεγάλον τῆς ψυχῆς του χαρακτῆρα.

Κύριοι, τιμῶμεν σήμερον τὸν εὐεργέτην τοῦτον ὅστις θὰ καταστῇ ἔνδοξος διὰ τὰς εὐεργεσίας, ἃς παρέσχεν εἰς τὸν τόπον του. Ἐπίσης, καὶ τολμῶ νὰ τὸ εἴπω ὑψηλῇ τῇ φωνῇ, εὔχομαι ὅπως μία Ἑλληνικὴ Σχολὴ ὁποία ἡ ὑμετέρα, εἰσάγουσα τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν, γλῶσσαν τοῦ τόπου της, καὶ τὴν Γαλλικήν, εἰς τὰ μαθήματά της, ἀκτινοβολήσῃ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῆς διότι καὶ τὰ δύο ταῦτα μαθήματα εἶναι διττῶς χρήσιμα διὰ τὴν ἠθικὴν ἀνύψωσιν τῶν συμπολιτῶν μας, ἐφ' ὅσον μάλιστα τὸ πεδίον τῶν ἐνεργειῶν μας εἶναι συνεσταλμένον καὶ περιωρισμένον· διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν δύο τούτων μαθημάτων αἱ ἑκατοντάδες τῶν πτωχῶν παιδίων θὰ δυνηθῶσι νὰ ὑψωθῶσιν εἰς βαθμὸν ὑψηλότερον.

Ὀφείλω κατὰ καθῆκον ν' ἀπευθύνω ἄριστα συγχαρητήρια εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα Χατζῆ Νικόλαον Λουϊζίδην ἰδιαζόντως, καὶ εἰς ὅλους τοὺς συναδέλφους μου Μωαμεθατοὺς καὶ Ἕλληνας, πρὸς δὲ καὶ εἰς ὅλους ἐκείνους, οἵτινες συντελοῦν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἁγίου τούτου ἔργου τῆς ἀγωγῆς, δι' οὓς μόχθους καταβάλλουσιν ἐν πάσῃ περιστάσει.

Κυρίαι, Κύριοι· ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐκφράσω τὴν μεγάλην μας εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν Α. Μ. τὸν ἀγαπητόν μας Ἄνακτα Σουλτὰν Ἀπτοὺλ Χαμὴτ Χὰν τὸν Βον ὑπὸ τὴν Βασιλείαν τοῦ ὁποίου ἀπολαύομεν ἡσυχίας εἰρηνικῆς. Εἴη ἡ Βασιλεία Του μεστὴ ζωῆς καὶ εὐδαιμονίας,

Ζήτω ὁ Σουλτάνος.
Ζήτω ὁ Καϊμακὰμ Βέης.
Ζήτω ὁ Χατζῆ Νικόλαος Λουϊζίδης.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς προσφωνήσεως ταύτης ὁ γενναιόδωρος Κύριος Χα. Ν. Λουϊζίδης ἐδήλωσεν ὅτι δωρεῖται τῇ Ἰσραηλιτικῇ παροικίᾳ πεντήκοντα εἰκοσόφραγκα ὑπὲρ τῆς ἀνεγειρομένης Συναγωγῆς αὐτῆς.

Οὕτως ἔληξεν ἡ λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς αὕτη τελετὴ ἡ χαράττουσα νέαν ὁδὸν προόδου καὶ ἀμίλλης. Μετὰ τὰ συγχαρητήρια τῶν ἐν τέλει ἅπαν τὸ παριστάμενον πλῆθος προσερχόμενον ἐν κατανύξει ἠσπάζετο τὰς δεξιὰς τοῦ Μ. Εὐεργέτου Κυρίου Χα. Ν. Λουϊζίδου καὶ τῆς Εὐγενεστάτης Κυρίας Καλλιόπης, καὶ ἐν ἐνδείξεσι χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης συνώδευσεν ἀμφοτέρους μέχρι τῆς οἰκίας αὐτῶν, ἔνθα νέαι εὐχαὶ ἀνεπέμφθησαν ὑπὲρ ὑγιείας καὶ εὐημερίας τοῦ πολυτίμου τέκνου τοῦ τόπου ἡμῶν Κυρίου Χα. Ν. Λουϊζίδου· καθ' ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ χαρὰ καὶ ἱλαρότης ἐπὶ τῷ εὐτυχεῖ γεγονότι ἦν ἐζωγραφημένη ἐπὶ τῶν μετώπων τῶν εὐγνωμονούντων πολιτῶν Μάκρης—Λειβησίου.

Β. Ι. Σ.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΗΘΩΝ ΚΑΙ ΕΘΙΜΩΝ ΤΗΣ ΚΩΜΟΠΟΛΕΩΣ ΛΙΒΙΣΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΑΛΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Ὑπὸ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

(Συνέχεια ἴδε σελ. 180)

Γ'. Ἔθιμα ἐν τῷ ἀρραβῶνι.

Ὅτε προυτίθετο νὰ μνηστευθῇ κόρη τις μετά τινος νέου προηγεῖτο ἡ προξένησις (προυξηνιά). Οἱ γονεῖς δῆλον ὅτι τῆς κόρης ἔπεμπον προμνήστορας (προξενητὰς) εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐπιδόξου πενθεροῦ παρασκευάσοντας τὸ ἔδαφος τῆς μνηστείας. Ἐπὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ὑπῆρχον καπνοσήριγγες δι' ἔλλειψιν σιγαροχάρτων καὶ καπνοθῆκαι «λουλάδοι» καλούμεναι. Οἱ προμνήστορες λοιπόν, ἐρχόμενοι νύκτωρ μετὰ φανῶν εἰς τοῦ πενθεροῦ καὶ προσαγορεύοντες αὐτὸν διὰ τοῦ κοινῶς λεγομένου «καλὴ ἑσπέρα», καθεζόμενοι, ἔρριπτον εἰς τὸν πενθερὸν τὰς καπνοθήκας. Ὁ δ' ἐκέλευε τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ νὰ προσενέγκωσιν αὐτοῖς κύαθον οἴνου ἢ ῥακῆς, εἶτα δὲ καὶ καφέν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐγίνετο ἡ πρότασις τῆς μνηστείας, ἥτις οὐχὶ σπανίως προσέκρουεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἰδιοτροπίας τοῦ πατρὸς ὡς καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ οἱ προμνήστορες πολλάκις ἐπανήρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνου ἢ τούτων. Μετὰ πολλὰς τέλος καὶ μακρὰς διαπραγματεύσεις «ἐγίνετο ἡ γνώμη» τοῦ πενθεροῦ ἢ δυστροποῦντός τινος συγγενοῦς, οἱ δὲ προμνήστορες καθίστων τότε γνωστὴν καὶ τὴν προῖκα, ἥτις συνήθως συνίστατο εἰς πεντακοσίων ἢ χιλίων

γροσίων (1500), ἐκ δύο ῥομβοειδῶν ἀργυρῶν νομισμάτων «χαμαγλῆ» λεγομένων καὶ ἑνὸς ἀργυροῦ περιδεραίου καὶ τεσσάρων κυκλοτερῶν καὶ κατὰ τὴν περιφέρειαν ὀδοντωτῶν ἀργυρῶν κοσμημάτων «πούκνιες» λεγομένων καὶ δύο ὁρμαθῶν κομβίων ἀργυρῶν καὶ δύο ὁρμαθῶν ἀργυρῶν νομισμάτων ἐν εἴδει ἑλληνικοῦ πενταλέπτου. Ἐκ τούτων δὲ μόνον συνίστατο ἐπὶ χρόνων ἐκείνων ἡ προίξ, λίαν ἀνακουφιστική. Διό περ ἀνετώτερον καὶ εὐτυχέστερον διῆγον τὸν βίον οἱ τότε ἄνθρωποι. Νῦν δ' ὅμως οὕτως εἰσέδυσεν ἡ πολυτέλεια ἐν Λιβισίῳ, ὥστε πτωχός τις οἰκογενειάρχης, ἵνα ἐκδώσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον 50 20)φραγκα, μετρητά, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τοὐλάχιστον 50 πρὸς ἐξαγορὰν τῶν πολλαπλῶν μεταξίνων στρωμάτων καὶ ἐνδυμάτων, ὧν ἕνεκα, ἐὰν στερῆται χρημάτων, ὑποβάλλεται εἰς χρέος. Δύναμαι δ' εἰπεῖν ὅτι σχεδὸν πάντες οἱ οἰκοῦντες ἐν Λιβισίῳ βαρέως στένουσιν ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τοῦ χρέους, εἰς ὃ ὑποβάλλονται τῆς προικὸς ἕνεκα, μάλιστα δὲ τῶν πρὸς παρασκευὴν τῶν εἰρημένων πραγμάτων περιττῶν δαπανῶν. Εἴθε ἡ θεία χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος, τοῦ φωτίζοντος καὶ ἐνισχύοντος τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, νὰ φωτίσῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τῶν γυναικῶν τῆς κωμοπόλεως ταύτης, ὅπως, κατιδοῦσαι τὴν μεγίστην αὐταῖς ἐγγιγνομένην ζημίαν, συμβάλλωνται τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν καταργησιν τοὐλάχιστον τῶν περιττῶν δαπανῶν, ἵνα παύσηται ἡ δεινῶς αὐτὰς μαστίζουσα πενία. Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ παρέκβασιν, ἤδη δ' ἔλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον (τάξιμον)· ὁ πενθερὸς ἀποδεχόμενος τὴν πρότασιν ἔδιδεν ὡς μνῆστρα δύο φλωρία καὶ ἓν μανδήλιον μετάξινον.

Μετὰ 8 δ' ἡμέρας ἐγίνετο ἐπισήμως ὁ ἀρραβὼν ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ. Τὴν δὲ Δευτέραν ἐκ τοῦ τραχήλου τῆς μνηστῆς, κομιζούσης ὕδωρ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μνηστῆρος, ἐξήρτα ἡ πενθερὰ 3 φλωρία. Ὁμοίως δὲ τρία εἰς τὴν Τρίτην καὶ τρία εἰς τὴν Τετάρτην. Πῶς δὲ ὁ ἀρραβὼν ἐγίνετο ἐπισήμως ; Ἀφ' οὗ παρεσκευάζοντο κατὰ πάντα οἱ περὶ τὴν μνηστήν, πάντες οἱ περὶ τὸν μνηστῆρα μετέβαινον εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, ἔνθα ἠΰχοντο τὴν κοινὴν εὐχὴν «τὸ καλορίζικον». Ἐξ ἄλλου δὲ μέρους οἱ περὶ τὴν μνηστήν, παραλαμβάνοντες τὸ ὑπὲρ τοῦ μνηστῆρος κατασκευασθὲν γλύκισμα καὶ τὸ μέγα χειρόμακτρον περιέχον ἄρτον δίπυρον (παξιμάδι) καὶ ἄλλα ὁμοῦ μετὰ τῶν περὶ τὸν μνηστῆρα μετέβαινον μετὰ μουσικῶν ὀργάνων παρακολουθούντων τοὺς παντοίους ὑμεναίους, οὓς ἤδον, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μνηστῆρος, ὅστις ἀντισηύχετο τὰ δέοντα καὶ ἔνθα διεσκέδαζον πρεπόντως. Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις οἱ περὶ τὴν μνηστήν, προσκαλούμενοι τοὺς περὶ τὸν μνηστῆρα, πκρετίθεντο αὐτοῖς πλουσίαν τράπεζαν.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ μνηστὴ οὐδαμῶς οὐδέποτε καθίστατο θεατὴ εἰς τὸν μνηστῆρα ἢ εἰς τὸν πενθερὸν ἢ εἰς τοὺς συγγενεῖς, ἀλλ' ἀείποτε ἐκρύπτετο. Καὶ ὅτε προύκειτο νὰ κομίσῃ ἢ ὕδωρ ἢ γλύκισμα ἢ ἄλλο τι εἰς τοῦ μνηστῆρος, ἐπέμπετο ταῦτο εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἔκτινος παρακειμένης συγγενικῆς οἰκίας, εἰς ἣν μετέφερε τὸ πρᾶγμα ἡ μνηστή, μένουσα οὕτω μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας τοῦ γάμου ἄγνωστος τῷ μνηστῆρι.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἀρραβῶνος, ἤδη δὲ περὶ τοῦ γάμου.

Δ'. Ἔθιμα ἐν τῷ γάμῳ

Ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ ἔγραφον πλὴν τῶν 1500 γροσίων καὶ τὰ ἐνδύματα τοῦ νυμφίου, τὰ κατασκευαζόμενα δαπάνῃ τῆς νύμφης, καὶ 3 ἐφαπλώματα καὶ δύο τάπητας καὶ 3 προσκεφάλαια ἐξ ἐρίου καὶ πέντε ἕτερα ἐκ δάφνης καὶ 6 πινάκια καὶ ἕνα μικρὸν λέβητα (χαρανί) καὶ ἄλλα σκεύη, ἔτι δὲ καὶ ἓν κόσμημα μετωπιαῖον ἐκ πεντήκοντα χρυσῶν νομισμάτων «ῥουπιγέδων» καλουμένων συνιστάμενον, ἅτινα ἦσαν ἐρραμένα ἐπ' ἄλληλα ἐπὶ ταινίας, ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κροτάφου μέχρι τοῦ ἑτέρου, καὶ δύο βέργας (βέργα δ' ἦτο ἓν εἶδος χρυσοῦ κοσμήματος συνισταμένου ἐξ εἴκοσι χρυσῶν κρίκων ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ ὠτὸς) καὶ τὰ νυμφικὰ ὑποδήματα, ἅτινα ἐστεροῦντο μὲν πτέρνης, εἶχον δ' ὅμως κάτωθεν σιδηρᾶ πέταλα, καὶ τὰ νυμφικὰ ἐνδύματα, ἅτινα ἦσαν 5 καβάδια καὶ 20 χιτῶνες. Ὀκτὼ δ' ἡμέρας πρὸ τῆς στέψεως ἐγίνετο ἔναρξις τοῦ γάμου ἐν ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ. Κατ' αὐτὴν δῆλον ὅτι ὁ νυμφίος ἐκ τῆς καπνοδόχης ἔστηνε μέγαν κάλαμον 4—5 μέτ. μῆκος, φέροντα εἰς τὸ ἄκρον 3 εἰδῶν μανδήλια μετάξινα καὶ ἓν πορτοκάλιον. Ἐλέγετο δ' ὁ κάλαμος οὗτος *σερβελελί*, σημαίνων ὕπαρξιν γάμου. Ἐὰν δ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἑβδομάδος ἀπροσδοκήτως κατεβιβάζετο, τοῦτο ἐσήμαινε διακοπὴν τοῦ γάμου.

Ἔπειτα δὲ προσεκαλεῖτο γανωτής, ὅστις ἐκασσιτέρωνε τὰ χάλκινα σκεύη τοῦ νυμφίου καὶ τῆς νύμφης, παρακολουθουμένης τῆς κασ-

σιτερώσεως τῶν μεταλλικῶν σκευῶν ὑπὸ μουσικῶν ὀργάνων. Τότε δὲ συνερχόμενοι πάντες οἱ συγγενεῖς ἔρριπτον τὰ γαμήλια δῶρα αὐτῶν, προσήκοντα τῷ γανωτῇ. Μετὰ δὲ ταῦτα 6 ἄνδρες ἔχοντες ἐν χερσὶ πελέκεις καὶ σύροντες μεθ' ἑαυτῶν 15—20 φορτηγὰ ζῶα, ἐπορεύοντο, προηγουμένης τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς, ἵνα κόψωσι τὰ λεγόμενα ξύλα τοῦ γάμου. Κατόπιν δὲ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν παρετίθετο αὐτοῖς τράπεζα, ὅπως φάγωσι. Τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν ἐκόμιζον 5 κοιλὰ σίτου, ὃν ἐκοπάνιζον οἱ ἄνδρες διὰ ξύλων, ἐξ οὗ κατόπιν κατεσκεύαζον φαγητόν τι μεμιγμένον μετ' αἰγείου κρέατος, καλούμενον «κεσκέκι», καὶ ἐξ οὗ ἔτρωγον πάντες, ξένοι τε καὶ συγγενεῖς. Τὴν δὲ Παρασκευὴν οἱ νέοι, προηγουμένης τῆς μουσικῆς, ἀπήρχοντο, ἵνα κομίσωσι τὰς δάφνας τοῦ γάμου, ἃς κατὰ τὸ Σάββατον ἐτρύγων τὰ κοράσια, ᾄδοντα ᾄδιστα ᾄσματα, παρακολουθούμενα ὑπὸ τετραχόρδου. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἀπὸ τῆς Πέμπτης μέχρι τῆς Κυριακῆς καθ' ἑκάστην νύκτα διετέλουν ὀρχούμενοι. Τὴν Κυριακὴν ὁ νυμφίος, προσκαλούμενος ἅπαντας τοὺς συγγενεῖς, παρετίθετο αὐτοῖς τράπεζαν, μεθ' ἣν συνεκροτεῖτο ὁ χορός. Τοῦ χοροῦ προηγεῖτο εἷς, ὁ καρυφαῖος, ὁ καὶ ζωηρότερον πάντων τῶν ἄλλων ὀρχούμενος, τούτου δὲ συνήθως ἀπαγγέλλοντος ᾄσμά τι, ἐπανελάμβαναν αὐτὸ πάντες οἱ ἄλλοι ἀπαραλλάκτως ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐν τοῖς δράμασι συνέβαινε. Πρὸ τῆς μεσημβρίας δὲ προσεκαλεῖτο κουρεύς, ὅστις δαπάνῃ τοῦ νυμφίου ἔκειρεν οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς φίλους καὶ οἰκείους αὐτοῦ. Ὁμοίως μικρὸν πρὸ τῆς μεσημβρίας τὸν νυμφίον ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης ἑστῶτα πάντες οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι ἐνέδυον τὰ γαμβρικὰ ἐνδύματα, ᾄδοντες ἅμα πολλοὺς καὶ παντοίους ὑμεναίους.

Κατὰ δὲ τὴν μεσημβρίαν τὸ πλῆθος τοῦ νυμφίου ὁμοῦ μετ' αὐτοῦ, προπορευομένου τοῦ ἱερέως, μετέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ὁπότε ἐξετίθεντο τὰ νυμφικὰ πράγματα, ἐφ' ὧν ἐκάθιζον παιδίον τι, ἵνα δῇθεν ἡ νύμφη γεννήσῃ τέκνον. Ὁ δὲ παράνυμφος ἐδίδου τῷ παιδίῳ ὡς δῶρον χρήματα. Κατόπιν τούτων ἐκομίζετο ἵππος, ἐπὶ τῶν ὤτων τοῦ ὁποίου ἔδενον δύο μανδήλια μετάξινα καὶ τὸν ὁποῖον ἐφόρτιζον δι' ὅλων τῶν νυμφικῶν πραγμάτων, ἅτινα ἐκάλυπτον διὰ σινδόνος μεταξίνης. Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις ὁ ἱερεὺς τὸν μὲν νυμφίον προέτρεπε νὰ ἀσπάσηται τὴν δεξιὰν τοῦ πενθεροῦ καὶ τῆς πενθερᾶς καὶ

πάντων τῶν οἰκείων, τὴν δὲ νύμφην μόνον τὴν τῶν γεννητόρων καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῆς.

Τοῦ δ' ἱερέως καὶ τοῦ πλήθους τοῦ νυμφίου προπορευομένων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἵπετο τὸ πλῆθος τῆς νύμφης, ἣν ἐκράτει μία τῶν συγγενῶν, κεκαλυμμένην δι' ἀρρανιᾶς, (ἴσως ἐκ τοῦ ἀρρενία=παρθενία).

Καθ' ὁδὸν δ' οἱ περὶ τὴν νύμφην ᾖδον πολλοὺς ὑμεναίους, ὧν τινας καταλέγω.

«Ἐσένα κόρη πρέπει σοι καρέκλα καρυδένια»
«γιὰ ν' ἀκουμβᾷς τὴν μέσην σου τὴν μαργαριταρένια».
«Ἄσπρ' εἶναι κι' ἄσπρα ντένεσαι κι' ἄσπρ' εἶναι ἡ φορεσιά σου»
«κι' ἄσπρα λουλούδια πέφτουνε ἀπ' τὴν περπατησιά σου»
«Ἀνοίξατε τὴν Παναγιὰ κι' ἄψατε ταῖς λαμπάδες»
«καὶ ἔρχεται ὁ νιὸς γαμβρὸς μὲ δυὸ χρυσαῖς κουμπάραις».

Μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου, προπορευομένων τῶν ἱερέων καὶ τῶν ψαλτῶν καὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, εἵποντο ὁ νυμφίος καὶ ἡ νύμφη μετὰ τοῦ πλήθους. Εὐθὺς δ' ὡς ἀφικνοῦντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου, ἵσταντο πρὸ τῆς αὐλείου θύρας νυμφίος καὶ νύμφη, ἐπ' αὐτῶν δὲ ἔρριπτον ὄρυζαν καὶ σῖτον καὶ βαμβακόσπορον πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀφθονίας καὶ εὐτυχίας, ἀπηγορεύετο δὲ αὐτοῖς ἡ εἴσοδος ὑπό τινων ἀνδρῶν, αἰτουμένων παρὰ τοῦ παρανύμφου ζῶον (τράγον), οὗτινος καὶ μόνου διδομένου, ἐπετρέπετο τοῖς νεονύμφοις ἡ εἴσοδος. Εἶτα δὲ πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας ἐκομίζοντο δύο ῥᾴδια, ἅτινα ἐπάτουν νυμφίος τε καὶ νύμφη πρὸς δήλωσιν πολυχρονιότητος καὶ πολυτεκνίας. Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν ἐστρώννυον τὴν νυμφικὴν στρωμνὴν ἐν τῇ παστάδι, ἐφ' ἧς ἐκάθητο ἡ νύμφη κεκαλυμμένη τῇ ἀρρανιᾷ. Μετὰ δὲ τοῦ γαμβροῦ οἱ νέοι μέχρι τῆς πρωΐας διενυκτέρευον, ὀρχούμενοι καὶ ᾄδοντες.

Τὴν δὲ Δευτέραν ἐποιοῦντο ἀντίγαμον. Δῆλα δὴ οἱ περὶ τὸν νυμφίον μετέβαινον εἰς τῆς νύμφης, ἵνα παραλάβωσι τὰ χαλκᾶ σκεύη καὶ τὰ κιβώτια· ἀποτιθεμένων δὲ τῶν κιβωτίων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ νυμφίου, ἐφ' ἑνὸς αὐτῶν ἐκαθέζετο ὁ παράνυμφος, οὗτινος ἔχοντος ἐν χερσὶ χάλκινόν τι σκεῦος τῆς νύμφης ἀελεγένιν καλούμενον καὶ πλήττοντος αὐτό, ὠρχοῦντο οἱ παρεστῶτες, ῥίπτοντες ἐν τῷ σκεύει ὡς δῶρα γαμήλια χρήματα, ἅτινα διένεμεν ὁ παράνυμφος ταῖς νυμφευτρίαις.

Τοσαῦτα μὲν περὶ γάμου, ᾄδη δὲ εἴπωμεν καὶ περὶ θανάτου.

Ε' Ἔθιμα ἐν τῷ θανάτῳ.

Νοσοῦντός τινος βαρέως, οἱ γονεῖς αὐτοῦ μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὴν τῶν ἰατρῶν βοήθειαν, ἐπεκαλοῦντο καὶ τὴν τῶν ἁγίων ἀρωγήν, δι' ἣν ἐκόμιζον τὰς εἰκόνας αὐτῶν, εὐχόμενοι (τάσσοντες) αὐτοῖς ποικίλα δῶρα πρὸς μεσιτείαν παρὰ τῷ οἰκτίρμονι Θεῷ ὑπὲρ τῆς θεραπείας τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐὰν δ' ἐθεραπεύετο ἢ μή, καταδηλον ἐγίνετο ἐκ τοῦ ἐν τῇ εἰκόνι εἰκονιζομένου προσώπου τοῦ ἁγίου, ὅπερ ἐπὶ μὲν θεραπείας ἐπεδείκνυτο λευκόν, ἐπὶ δὲ θανάτου ὑπομέλαν. Ἐντεῦθεν καταφαίνεται ἡ ἐσωτερικὴ εὐσέβεια τῶν χριστιανῶν, ἧς ἐκδήλωσις εἶναι ἡ οὕτω δεικνυομένη ἐξωτερικὴ εὐσέβεια. Ἐὰν δὲ μεθ' ὅλας τὰς πρὸς τὸν Θεὸν δεούσας ἱκεσίας ὁ νοσῶν ἀπεδήμει εἰς τὰς οὐρανίους μονάς, οἱ ἐν τῷ οἴκῳ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἔκλαιον κραυγάζοντες οὕτως, ὥστε ἠκούοντο καθ' ἅπασαν τὴν κωμόπολιν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τοῖς οἰκείοις, οἵτινες ἔσπευδον εἰς τοῦ νεκροῦ οἰμώζοντες, αἱ δὲ γυναῖκες ἀνακωκύουσαι καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἐν ταῖς χερσὶ λελυμένας ἔχουσαι καὶ πολλὰς ἐξ αὐτῶν τίλλουσαι. Ἐνδύσασαι δὲ τὸν νεκρὸν τὰ καινουργέστατα ἐνδύματα καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ στρέψασαι, καθεζόμεναι πᾶσαι περὶ τὸν νεκρόν, ἤρχοντο θρηνοῦσαι καὶ κλαίουσαι αὐτὸν ἀπαραμύθητοι, οὐδενὸς δυναμένου αὐτὰς νὰ παραμυθήσηται καὶ τὰς πηγὰς τῶν δαψιλῶς χεομένων δακρύων νὰ κρατήσῃ. Ἐὰν δ' ὁ τεθνεὼς ἐτύγχανεν ἔφηβος, ἄγαμος, ἵνα μὴ ᾖ ἐστερημένος τῶν ὑμεναίων, οὓς θὰ ᾖδον ἐν τῷ γάμῳ αὐτοῦ, προσεκαλεῖτο μουσικός, ὅστις διὰ τετραχόρδου παρηκολούθει οὐ μόνον τοὺς ὑπὸ τῶν παριστα-
μένων γυναικῶν γοητευτικώτατα καὶ συγκινητικώτατα ᾀδομένους γαμηλίους ὕμνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς νεκρωσίμους καὶ πενθίμους. Ὕστερον δέ, ἀφ' οὗ ἤρχετο ὁ ἱερεὺς καὶ ἐνεταφίαζε τὸν νεκρόν, τινὲς τῶν παρεστώτων ἀνδρῶν, λαμβάνοντες αὐτόν, ἔθετον ἐν τῷ φερέτρῳ, ὅπερ βασταζόμενον ὑπ' αὐτῶν, μετεφέρετο, προπορευομένων μὲν τῶν ἐξαπτερύγων καὶ τῶν ψαλτῶν, ᾀδόντων, καὶ τῶν ἱερέων ἐνδεδυμένων τὰ ἱερὰ ἄμφια, ἑπομένων δ' αὐτῶν τῶν φερόντων τὸ φέρετρον καὶ πάντων τῶν ἄλλων, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐκομίζετο, λέγω, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐξ ἧς μετὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν μετεφέρετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ἔνθα ὁ ἱερεὺς λαμβάνων πτύον καὶ κατασκευάζων ἐν αὐτῷ

πηλὸν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἐλαίου καὶ βίπτων ἐξ αὐτοῦ σταυροειδῶς εἰς τὸν νεκρόν, ἔθετεν ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ κέρκμον ἐφ' οὗ ἐχάραττε σταυρόν. Καλυπτομένου δὲ τοῦ νεκροῦ ὑπὸ τοῦ νεκροθάπτου, ἔρριπτον τῶν παρόντων τινὲς δράκα γῆς λέγοντες τὸ «ἀπὸ Θεὸς συγχωρήσαι αὐτῷ». Ὑποστρέφοντες δ' οἱ ἱερεῖς καὶ πάντες οἱ κηδεύσαντες τὸν νεκρὸν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἐλάμβανον οἰνόπνευμα καὶ καφέν. Ἐπὶ 40 δ' ἡμέρας οἱ τοκεῖς τοῦ μεταστάντος δὲν ἐκκλησιάζοντο διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν, ἅτινα ἐπὶ 40 ἡμέρας δὲν ἀντήλλασσον εἰς ἔνδειξιν πένθους.

Ἐκ πάντων δὲ τούτων τῶν εἰρημένων περί τε τοῦ γάμου καὶ τοῦ θανάτου, βλέπομεν ὅτι τινὰ ὁπωσδήποτε ὁμοιάζουσι πρός τινα ἤθη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Οἷον ὁ κύκλιος χορὸς καὶ ὁ κορυφαῖος αὐτοῦ ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς τὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ κύκλιον χορὸν μετὰ τοῦ κορυφαίου αὐτοῦ. Ὁμοίως δὲ οἱ παρ' ἡμῖν κωκυτοὶ καὶ αἱ οἰμωγαὶ ὑπομιμνήσκουσιν ἡμᾶς τοὺς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν. Ὡσαύτως οἱ διὰ τὸν νεκρὸν ὑπὸ τοκέων καὶ φίλων καὶ συγγενῶν ᾀδόμενοι ὑμέναιοι καὶ θρῆνοι ἀναμιμνήσκουσιν ἡμᾶς τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους, ἥτις, ἀπαγομένη, ἵνα ταφῇ ζῶσα, ἐλυπεῖτο, ἅτε μέλλουσα νὰ ἀποθάνῃ ἄκλαυστος, ἄφιλος, ἀνυμέναιος· «ἄκλαυστος, ἄφιλος, ἀνυμέναιος, ἔρχομαι τὰν πυμάταν ὁδόν» (Σοφοκλ. Ἀντιγ στίχ. 875).

Πρὸς δὲ ἡ παρ' ἡμῖν δρὰξ γῆς, ἡ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ βιπτομένη, νομίζω ὅτι ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς τὴν Ἀντιγόνην, ἥτις, παλύνασα διψίαν κόνιν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Πολυνείκους, ἐνόμιζεν ὅτι οὕτως ἐθεωρεῖτο τεθαμμένος ὁ Πολυνείκης, καθ' ὅσον οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι τὸ ἐπιπάσσειν κόνιν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ἴσα ἐδύνατο τῷ θάπτεσθαι. «Τὸν νεκρόν τις ἀρτίως θάψας βέβηκε κἀπὶ χρωτὶ διψίαν κόνιν παλύνας κἀφαγιστεύσας, ἃ χρή». Σοφοκλ. (Ἀντιγ. στίχ. 245).

Καὶ ταῦτα δ' εἶναι τρανή τις ἀπόδειξις ὅτι γνήσιοι καὶ ἀκραιφνεῖς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀπόγονοι ἐσμέν. Ἰδέτωσαν ταῦτα οἱ ἀμφισβητοῦντες τὴν γνησιότητα τῆς καταγωγῆς ἡμῶν.

Εἰπὼν δὲ περὶ τοῦ θανάτου τῶν λαϊκῶν, νομίζω ὅτι καλὸν εἶναι νὰ παιήσωμαι μνείαν καὶ τοῦ θανάτου τῶν κληρικῶν. Ἐάν τις τῶν ἱερέων μεθίστατο εἰς Θεόν, ἐκαλοῦντο πάντες οἱ ἄλλοι ἱερεῖς, οἵτινες, ἀφ' οὗ ἔλουον καὶ ἐκάθαιρον καὶ ἐνέδυον αὐτὸν τὴν καινουργῆ ἱερατι-

κὴν στολήν, ἐκάθιζον αὐτὸν ἐπὶ καθέδρας, κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν κατασκευαζομένης, ἔχοντα τὰς μὲν χεῖρας ἐσταυρωμένας, τὸ δὲ πρόσωπον διά τινος καλύμματος κεκαλυμμένον. Τῶν δὲ λαϊκῶν ἕκαστος προσερχόμενος καὶ μετάνοιαν ποιούμενος, ἡσπάζετο πρῶτον μὲν τὴν παρ' αὐτῷ κειμένην εἰκόνα, ἔπειτα δὲ τὴν εὐλογοῦσαν δεξιὰν αὐτοῦ. Ὕστερον δέ, ἀφ' οὗ πάντες πασῶν τῶν τάξεων οἱ κοσμικοὶ ἐξ εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀποδημήσαντα ἀγωνιστὴν τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας ἤθελον συνέλθῃ πρὸς κηδείαν αὐτοῦ, προηγουμένων τῶν ἐξαπτερύγων καὶ πάντων τῶν ψαλτῶν, ᾀδόντων, καὶ ἁπάντων τῶν ἄλλων ἐφημερίων τὰ ἱερὰ ἄμφια ἐνδεδυμένων, μετεφέρετο ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἱερεὺς ἐπὶ τῆς καθέδρας τῆς φερομένης ὑπ' ἀνδρῶν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔνθα μετὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν ἡσπάζοντο αὖθις τὴν δεξιὰν αὐτοῦ πάντες οἱ μετασχόντες τῆς κηδείας. Ἔπειτα δέ, ὁμοῦ μετὰ τῆς καθέδρας λαμβανόμενος, ἐθάπτετο ἐν τῷ προνάῳ.

Ε' Ἔθιμα ἐν ταῖς ἑορταῖς.

Κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ τῶν Φώτων καὶ τοῦ Πάσχα καὶ κατὰ τὰς ὀνομαστικὰς ἑορτὰς ἀντήλλασσον ἐπισκέψεις. Ἐξαιρέτως δὲ κατὰ τὴν κλητὴν καὶ ἁγίαν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐπὶ τρεῖς συνεχῶς ἡμέρας μεγαλοπρεπέστατα καὶ χριστιανοπρεπέστατα καὶ ἁγνότατα ἐπανηγύριζον. Διότι τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν τοῦ Πάσχα κοινῇ ἅπαντες οἱ χριστιανοὶ εἰς ναόν τινα ἐπ' ὀνόματι τῆς κάτω Παναγίας τιμώμενον συνερχόμενοι καὶ κυκλίους χοροὺς ἀναρχὶξ ἐκ νεανίδων καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν συνιστάντες, διεσκέδαζον ὀρχούμενοι καὶ ᾄδοντες σεμνότατα. Τὴν δὲ Δευτέραν τῆς Διακαινησίμου συνερχόμενοι αὖθις εἴς τι ὀροπέδιον, τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καλούμενον, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐπανηγύριζον. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κάλλιστον εἶναι ὅτι τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν οἱ χριστιανοί, ἔχοντες πρὸ ἑαυτῶν τυμπανιστὰς καὶ αὐλητάς, μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν καὶ μεθ' ὅλων τῶν πρὸς πανήγυριν ἀναγκαίων μετέβαινον εἴς τινα ἐξοχήν, τοῦ Λιβισίου ἀπέχουσαν μίαν ὥραν, καλουμένην «ταῦκαυλου τὰ χωρκφάκια», ἐξ ἧς, πρὶν νὰ σκηνώσωσι, μετέβαινον ἐφ' ἵππων εἰς τὸ 15 λεπτὰ ἐκεῖθεν ἀπέχον μοναστήριον, ὅθεν μετὰ τὴν πρέπουσαν προσκύνησιν ἀνεκορμίζοντο εἰς τὸ αὐτό, ἔνθα

σκηνοῦντες, διεσκέδαζον εὐωχούμενοι καὶ ὀρχούμενοι καὶ ᾄδοντες πρεπωδέστατα, πρὸς δὲ καὶ ἅρσιν βαρῶν καὶ πάλην ποιούμενοι καὶ ἱπποδρομίας, καθ' ἃς ἀνὰ δύο ἔφιπποι ἔσπευδον, τοῦ ἑνὸς μὲν προηγουμένου, τοῦ δ' ἑτέρου ἑπομένου μέν, ἀλλὰ προσπαθοῦντος νὰ πλήξῃ τὸν προηγούμενον ἐλαφρῶς διά τινος ῥάβδου, ὅπερ καὶ ὑπὸ τοῦ προτρέχοντος ἐπανελαμβάνετο.

Τὸ μεγαλοπρεπέστατον δ' ὅμως καὶ Ἑλληνικώτατον καὶ ἁπλοϊκώτατον τοῦτο ἔθιμον τῆς Τρίτης τῆς Διακαινησίμου, ὡς μὴ ὤφελε, νῦν δὲν τηρεῖται ὡς πρότερον.

Φωτισμὸς ἐν τῷ οἴκῳ.

Οἱ κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἄνθρωποι ἐν τῷ οἴκῳ πρὸς φωτισμὸν ἐπυιοῦντο χρῆσιν λύχνου καὶ ἐλαίου. Δι' ἔλλειψιν δὲ πυρείων, ἀνῆπτον πυρὰν δι' ἀγαρικοῦ, ἀνάπτοντος ἐπὶ πέτρας πληττομένης ὑπὸ χάλυβος.

Ἐνδυμασίαι τῶν κατοίκων.

Τῶν μὲν παιδίων καὶ ἀνδρῶν καὶ γερόντων ἦτο ἔνδυμά τι χειριδωτὸν καλύπτον παντελῶς ὅλον τὸν κορμόν, «γελέκι» καλούμενον, καὶ βράκα εὐρεῖα καὶ ἐσώβρακον εὐρύ, τῶν δὲ γυναικῶν ἦτο ποδήρες ὑποκάμισον καὶ τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον «γελέκι», ὅπερ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τοῦ κορμοῦ ἦτο ἀνεῳγμένον, ἀλλὰ κλεῖον ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω διὰ κομβίων.

Αὐτὸ δ' ἐφόρουν μέχρι τοῦ γάμου, ὁπότε ἀντήλλασσον αὐτὸ ἀντὶ καβαδίων, φοροῦσαι ἅμα καὶ ἔνδυμά τι χειριδωτόν, ἐκ μαλλίνου ὑφάσματος καλύπτον τὸν κορμὸν μέχρι τοῦ στέρνου, τουρκιστὶ «κοντογοῦνι» καλούμενον. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἔφερον μανδήλιον ποικίλου χρώματος, τὴν δὲ κόμην αὐτῶν ἔπλεκον εἰς πλοκάμους ἐπὶ τῶν ὤμων ῥιπτομένους, ἐξ ὧν ἐξήρτων πωγωνιὰς (πουγιννές).

(Πωγωνιὰ ἦτο κόσμημα ἀργυροῦν γυναικεῖον, συνιστάμενον ἐξ ἀργυρῶν ἁλύσεων ἀπὸ τῶν κροτάφων πρὸς τὸν πώγωνα κατερχομένων καὶ κρεμαμένων ἀπὸ κεφαλῆς). Ἐκ δὲ τῶν ὤτων ἐξήρτων βέργας

χρυσᾶς. Περὶ δὲ τὸν τράχηλον ἔφερον κρίκον ἀργυροῦν. Εἰς δὲ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ὡσαύτως κρίκους ἀργυροῦς.

Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους οἱ ἄνθρωποι ἦσαν καθόλου πολλῷ ἁπλοϊκώτεροι καὶ εὐσεβέστεροι.

Τοιαῦτα λοιπὸν ἐν κεφαλαίῳ ἦσαν τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐνοικούντων ἐν τῇ κωμοπόλει Λιβισίῳ, ὧν σχεδὸν τὰ πλεῖστα τηροῦνται καὶ νῦν, ὡς πρότερον, μετά τινων δεισιδαιμονιῶν καὶ μαγειῶν, σῳζομένων δ' ὅμως παρά τισι τῶν γυναικῶν καὶ δή, ὡς ἐν ταῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, παρὰ ταῖς γραίαις, διότι νῦν, ἅτε εὑρισκομένων ἡμῶν ἐν τῷ αἰῶνι τῶν φώτων καὶ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν κατοίκων τῆς κωμοπόλεως ταύτης, τῆς φιλομουσίας αὐτῶν ἕνεκα, διαφωτισθέντων καὶ διαφωτιζομένων ὑπὸ τῆς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μεγάλως ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν διαδοθείσης παιδείας, ὀσημέραι ἐκλείπουσιν αἱ δεισιδαιμονίαι καὶ αἱ μαγεῖαι, αἷς οἱ πάλαι ἀμαθίας ἕνεκα ἐπίστευον.

Ἐν Μάκρῃ τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1906.

Παρασκευᾶς Ἐλευθερίου.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΥΠΟ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ

Περιλαμβάνουσα 1) *τὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἑλλήνων*, 2) *τὴν φιλοσοφίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ μέσου αἰῶνος* καὶ 3) *τὴν φιλοσοφίαν τῶν νεωτέρων χρόνων*. Ἐπισυνάπτονται δὲ πρὸς εὐχερεστέραν χρῆσιν τοῦ βιβλίου *μνημονικὰ διαγράμματα* καὶ πίνακες *τῶν περιεχομένων, τῶν κυρίων ὀνομάτων, τῶν φιλοσοφικῶν ὅρων*, ἔτι δὲ καὶ πίναξ *χρονολογικῶς κατὰ φιλοσοφικὰς σχολάς*.

Ἐξεδόθη ἤδη ὁ *πρῶτος τόμος* ἐκ τυπογραφικῶν φύλλων 32 συγκείμενος καὶ τυπούμενος δραχμῶν μὲν δέκα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, φράγκων δὲ χρυσῶν δέκα ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

Ἐκτυποῦται νῦν ὁ *δεύτερος τόμος* ἴσος τῷ πρώτῳ κατά τε τὸν ὄγκον καὶ τὴν τιμήν.

Τῷ δὲ καταβάλλοντι νῦν ἐκ μὲν τοῦ ἐσωτερικοῦ δραχμὰς δέκα πέντε (15), ἐκ δὲ τοῦ ἐξωτερικοῦ φράγκα χρυσᾶ δέκα πέντε (15) ἀποστέλλεται εὐθὺς μὲν ὁ ἐκδεδομένος *πρῶτος τόμος* μεθ' οὗ πολὺ δὲ καὶ ὁ ἐκτυπούμενος *δεύτερος*, ἐλευθέροι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀμφότεροι.

Πᾶσα παραγγελία ἀπευθύνεται πρὸς τὸν καθηγητὴν κ. **Μαργαρίτην Εὐαγγελίδην**, *Ἀθήνας, ὁδὸς Τρικούπη 47.*

Τοῦ περιοδικοῦ τὴν μὲν διεύθυνσιν ἔχει ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. **Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης**, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, τὴν δὲ περὶ τὴν ἔκδοσιν ἐπιμέλειαν ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου κ. **Κωνσταντῖνος Γ. Λαμέρας**, Ὑφηγητὴς τῆς Γυναικολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

Διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ περιοδικὸν ἀπευθυντέον πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ, ὁδὸς Τρικούπη, 47, Ἀθήνας.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΞΕΝΟΦΑΝΟΥΣ

---

1 Τὸ περιοδικὸν ἐκδίδεται κατὰ μηνιαῖα τεύχη ἐκ τριῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος τυπογραφικῶν φύλλων καὶ 2 εἰκόνων τιμᾶται δὲ, ἐν μὲν τῷ ἐσωτερικῷ δραχμῶν ἓξ, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ φράγκων χρυσῶν ἓξ.

2) Ἐν τῷ περιοδικῷ δημοσιεύονται *φιλοσοφικά, θρησκευτικά, παιδαγωγικά, ἐκπαιδευτικά, στατιστικά, ἀρχαιολογικά, ἱστορικά, γεωγραφικά, γλωσσικά,* καὶ *καθόλου διατριβαὶ* ὡς τὰ πολλὰ σχέσιν πρὸς τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἔχουσαι.

3) Ἀναγγέλλονται μετὰ βιβλιοκριτικὰς διὰ τοῦ περιοδικοῦ τὰ νέα συγγράμματα, ὧν δίπλουν ἀντίτυπον πέμπεται τῷ Συλλόγῳ.

4) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται πρὸς πᾶν ἄλλο ἡμερδαπὸν ἢ ἀλλοδαπόν.

5) Τὰ τοῦ Συλλόγου μέλη λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν ἀντὶ τῆς ἡμετέρας τιμῆς.

6) Αἱ πρὸς δημοσίευσιν διατριβαὶ καὶ πᾶσα αἴτησις ἀφορῶσα εἰς τὸ περιοδικὸν ἀπευθύνονται πρὸς τὴν διεύθυνσιν.